

6ኛ፥ ታላቅ ክፍል።

አሁን ወደገደብ ከመ ለብ ወላዲ ዘሊተወልደ ወሎቱ ለባሕቲቱ

ወትረ እስከ ለዓለም ከዊነ ወላዲ ወላብና።

ወዓዲ እብል ወደገደብ ከመ ወልድ ተወላዲ

ወሊወላዲ ወሎቱ ለባሕቲቱ ከዊነ ተወልዶ ወወልድና

ወአሁን ወደገደብ ከመ መንፈስ ቅዱስ ዘሠረፀ እም

አብ፥ ወነሥኦ እምወልድ ወኢኮነ አበ ወሊወልደ

ወሎቱ ለባሕቲቱ ከዊነ ሥርፅና።

መዝገበ አሜን።

ምዕራፍ አንድ።

የሥላሴ የግብር ስሞች።

«ተከሥቶ ህልውና ወይም ተግህዶተ ሥላሴ በህልውና «በሚል መነሻ የጸአትን የመውጣትንና የአወጣጥን» መለኮታዊ ኩነት እንዴት እንደሆነ እያጣራን ያጠናቀቅነውን ትምህርት በሚገባ ከተመለከትን ዘንድ፤ ስለ ግብር ስም ትምህርታዊ ገለጻ ለመናገር ወደሚያመችበት ጊዜና ስፍራ ለመድረስ እመጣጋቱ ላይ ነን።

ስለዚህ ስለ ግብር ስም ትምህርታዊ ገለጻ በምናደርግበት ጊዜ፤ አቀራረባችን የተሰነዘረው በዚህ በተመቻ ስፍራና ጊዜ በመሆኑ፤ ለትምህርት ሰዎች ግልጽ ሆኖ ይታያል ብለን እናምናለን።

በዚህም ጊዜ ደስ የሚያሰኘን ትልቅ ጉዳይ፤ የግብር ስም ተብሎ የታወቀው ርእሰ ነገር በምሥጢረ ሥላሴ ትምህርተ መለኮት ሲነገር፤ ትምህርቱን በሚከታተሉ ሁሉ ዘንድ ጉልቶ የታወቀና የተጠነቀቀ ትምህርት እንጂ፤ እንግዳ ነገር አለመሆኑ ነው።

ይኸውም በምሥጢረ ሥላሴ ትምህርት የግብር ስም በሚል ርእሰ ነገር ስንናገር፤ እንደሚታወቀው ሁሉ የትምህርተ መለኮት ባለሙያዎች የመሠረተ አሳቡን ስልታዊ አቀራረብ በቅጥነተ ሕሊና እንደሚያዩት ስለማንጠራጠር ነው።

የግብር ስም የሥላሴ አካላት በየግብራቸው ተለይተው የሚታወቁበት ትምህርታዊ አቋምና አብነት በመጽሐፍ ቅዱስ የተተለመ መሠረታዊ አሳብ ነው እንጂ፤ እንዲያው ዝም ብሎ ቦታን ብቻ ይዞ የሚገኝና የሚነገር ስም አይደለም።

ከቅዱሳት መጻሕፍት፡- «ወለድኩክ እምከርሥ እምቅድመ ኮከበ ጽባሕ፡- ከኮከብ አጥቢያ አስቀድሞ ከሆድ ወለድሁህ» ተብሎ በተነገረ ንባብ፤ «አብ ወላዲ፤ ወልድ ተወላዲ» የሚሰኙበት ምሥጢር ተገልጾበታል። መዝ. 109/110/÷3።

ዳግመኛም «መንፈስ ቅዱስ ዘይወፅእ እምኅበ አብ፤ ከአብ የሚወጣ የእውነት መንፈስ» ተብሎ በተነገረ ንባብም «አብ አሥራፂ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠራፂ» የሚሰኙበትን ምሥጢር ተገልጾበት ይገኛል። ዮሐ. 15÷26።

መቼም «ወለድሁህ» በሚል ግሣዊ አንቀጾ የጠረው ባለቤት፤ አብ ወላዲ ለመሆኑና «ወለድሁህ» ተብሎ በግሡ አንቀጽ የተነገረለትና ዝርዝር አጻፋውም ያመለከተው «ወልድ ተወላዲ» ለመሆኑ፤ እንዲሁም «ከአብ የሚወጣ» ተብሎ ለአንቀጹ ተጠሪ ባለቤት የሆነ መንፈስ ቅዱስ ሠራፂ ለመሆኑና የሠረፀውም ከአብ ለመሆኑ፤ ከእነዚህ ጥቅሶች የታየና የማያከራከር ነገር ነበረ።

እንግዲህ እንደዚህ ቅልብጭ ብሎ በተገለጸው በእግዚአብሔር ቃል የሥላሴ የግብር ስም መሠረታዊ አቋም ይታወቃል።

ዳሩ ግን በዚህ አኳኋን «ወለደ፤ አሠረፀ» የሚል ትምህርት እንደዚህ በርቶ ጉልቶ በቅዱሳት መጻሕፍት መነገሩ እየታወቀ ሳለ፤ የዚህ ትምህርት መሠረት ከቅዱስ መጽሐፍ እንደሌለና እንዳልነበረ በማስመሰል እየካዱ ብዙ መናፍቃን ተነሥተዋል።

እነዚህን በሁለት ከፍለን ልንለያቸው እንችላለን፡-

1ኛ፡ ወገን በተዋሕዶተ መለኮት በባሕርይ ህልውና ከአብ ባለመለየት የተጠበቀውን የወልድ መወለድን፤ የመንፈስ ቅዱስ ሥርዐትን ለማመን የማይፈልጉ እነ አርዮስ እነ መቅዶንዮስና እነ አብሳለዲስ አንቀጽ ሳያስይዙ፤ በስሞች ብቻ ማለት «ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ» ብቻ ተብለው ከቅዱሳት መጻሕፍት የተነገሩ በማስመሰል ይህን ትምህርት ተቃውመዋል።

2ኛ፡ ወገን ደግሞ «ሥላሴ በስም እንጂ በአካላት ሦስት አይደሉም» የሚሉ እነ ሰባልዮስም «ወፅኦ» ተወልደ «ወፅኦ ሠረፀ» የሚሉ ግሣውያን አንቀጾች ሦስቱ አካላት በግብራቸው የሚታወቁባቸው ቃላት መሆናቸውን ያውቃሉና፤ የሥላሴን አካላት ለመካድ እንዳያደናቅፋቸው አንዲያውም ከመጽሐፍ ቅዱስ እንደሌለ አድርገው፤ ነገር ግን «አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ» የሚለውን ብቻ ተቀብለው እነዚህን አስማት አንዱ አካል በተለያየ ጊዜ የተጠራባቸው በማስመሰል ሞግደዋል።

ስለዚህ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ «እስመ ዘይወፅእ እምክልዕ አኮ እምርእሱ ዘይወፅእ ወእፎመ ይብልዎ ኢተወልደ፡- ከአንዱ ከሌላው የሚወጣ ከራሱ የሚወጣ አይደለም። ይህም ከሆነ፤ እንዴት አልተወለደም ይሉታል?»

የግሥ አንቀጹ «ወጣ» ብሎ የተናገረውን ጭምር አተኩረው መመልከት እንደሚገባቸው አስጠንቅቆአቸዋል አትናቴዎስ፡- ሃይማ አበው ገጽ 75 ክፍል 3 ቀጥሮ 7።

እነዚህ የጠቀስናቸው ሁለት ወገኖች ብቻ ሳይሆኑ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ ከአብ እንደወጡ የሚናገረውን ግሥ የማይወዱና ሸፋፍነውት የሚያልፉ ሌሎችም ክፍሎች አሉ። ነገር ግን ያለውን እንደሌለ ማድረግ አመፅ መሆኑ ማንም ይረዳዋል።

ምዕራፍ ሁለት።

የግብር ስም የተባለበት አብነት እንደምንድን ነው?

የግብር ስምን አብነታዊ ትምህርት ለመረዳት የተከሥቶ ህልውናን ትምህርት አንጸባራቂና ለግብር ስም መነሻ ወደሆነው ጸአት «መውጣት» ወደሚል ቃል ተመልሰን ጠለቅ ባለ ሁኔታ ማየት ይኖርብናል።

«ጸአት» «መውጣት» የሚል ቃል ከአብ የወጡትን ሁለቱን ወልድንና መንፈስ ቅዱስን በመውጣት ረገድ የሚያስተባብር ሆኖ መገኘቱ የሚታወስ ነው። ጸአት ያው ጸአት ነውና፤ የቃልና የእስትንፋስ ከዊን የአወጣጥ ይዞታ ሳይለይ በተነገረ ጊዜ፤ አንድ ዓይነት ፍቺ እንዳለው የታወቀ ነው።

ሁለቱን ቃልንና እስትንፋስን ጸአት «መውጣት» ያገናኛቸዋል፤ የምንለው ከዚህ የተነሣ ነው።

የሁለቱ የቃልና የእስትንፋስ ከአብ ልብነት መውጣት ወይም ከአብ የወጡበትን የባሕርይ ህልውናቸውን እንደያዘ የሚነገር በመሆኑ፤ ተዕቅቦነትን እያሳየ ይነገራል።

ተዕቅቦውም «ተከፍሎ ተመትሮ «ለመለየት፤ መቋረጥ» ቅድምና ተድጎሮ /ቅደም ተከተል/ በማይኖርበት ከአብ በባሕርይ ህልውናና በተዋሕዶተ መለኮት አንድነት

የተጠበቀ ጸሐት /አወጣጥ/ የሚገልጽ መሆኑ የሚታይበት ነው። ወይም ጸሐት /መውጣት/ የቃልና የእስትንፋስ ከአብ ልብነት መውጣት የባሕርይ ህልውናቸውን መሠረት እንደያዘ የሚነገር በመሆኑ ተከፍሎ ተመትሮ፣ ቅድምና ተድገሮ የሌለበትን የባሕርይ ህልውናና የተዋሕዶተ መለኮት አንድነት የሚጠበቅበት ተዐቅቦ ነው። ዮሐ. 1፡18። ምሳሌ 14፡7-9። ምሳሌ 8፡16-18፤ 55።

ሊቃውንትም ይህን ምሥጢር እንዳገኙት በትምህርታቸው ገልጸውት እናያለን። እነሆም «እስመ ቃል ተወልደ እምአብ ዘእንበለ ተገሥሦ ወኢያስተገልፈነ ዘከመ እርሳደቱ፣ ውእቱ እስመ ውእቱ ቅድመ ኩሎሙ ፍጡራን ቀዳማዊ ዘእምቀዳማዊ ከመ ነቅዕ ዘእምነቅዕ፣ ውብርሃን ዘእምብርሃን።

ቃል ያለእኛ ምርምር ከአብ ተወልዶአልና ልደቱ እንደምን እንደሆነ እናውቅ ዘንድ አያሳልፈንም። ከነቅዕ እንደሚገኝ ነቅዕ፣ ከብርሃን እንደሚገኝ ብርሃን፣ /ነጸብራቅ/ ከቀዳማዊ የተገኘ ቀዳማዊ ነው። ከፍጡራንም ሁሉ በፊት የነበረ ነው።» ሲል ጎርጎርዮስ ገባሬ መንከራት ገልጾታል። ዮሐ. 1፡1-3። ምሳሌ 8፡12። ዕብ. 1፡3። ቂላ. 1፡15፤ 16። /ሃ አበ ጎርጎርዮስ ገባሬ መከራት ገጽ 42 ክፍል 2 ቊጥር 21፤22።

ዳግመኛም «ወቃለ እግዚአብሔር ህልው በአካሉ እምህላዌ ልዑል ወጽኑዕ። ወውእቱ ቀዳማዊ ብሉየ መዋዕል፤ ህልው ምስሌሁ እምቀዲሙ ወኢይትፈለጥ እምኔሁ፤ ወኢየገልቅ ልደቱ እምኔሁ። ወውእቱ ብሉየ መዋዕል ምስሌሁ በኩሉ ጊዜ ዘእንበለ ፍልጠት» የእግዚአብሔር ቃል ግን ልዑልና ጽኑዕ ከሆነ ህላዌው /ባሕርዩ/ በአካሉ ህልው ነው። እርሱም ብሉየ መዋዕልና /የዘመን አሮጊ/ ከእርሱ ጋር ከዘለዓለም ጀምሮ የነበረ ነው፤ ከእርሱም አይለይም፤ ልደቱም ከእርሱ አያልቅም። ነገር ግን ብሉየ መዋዕል /የዘመን አሮጊ/ እንደሆነ ሁልጊዜም ከእርሱ ጋር ያለመለየት የሚኖር ነው።» ብሉአል። ሃ አበ ጎር ገባሬ መንከራት ገጽ 42 ክፍል 2 ምሳሌ 12 ቊጥር 24።

ስለ መንፈስ ቅዱስ ጸሐት/አወጣጥ የተነገረ።

እንዲሁም ቅዱስ ቂርሎስ ስለ መንፈስ ቅዱስ ሲናገር፡- «መንፈስ ቅዱስኒ ዘከመ አብ ወወልድ እስመ ይትዔረይ ምስሌሆሙ በአሐዱ መለኮት፣ ወውእቱ ይወፅእ እምእግዚአብሔር አብ ከመ ነቅዕ፡-

«መንፈስ ቅዱስ በአንድ መለኮት ከአብና ከወልድ ጋር ይተካከላልና፤ እንደ አብና እንደ ወልድ ነው። እርሱም ከእግዚአብሔር አብ እንደ ምንጭ ይወጣል» ብሉአል። ሃ አበ ቂር 67 ክፍል 6 ምሳሌ 72 ቊጥር 17፤18።

ዳግመኛም ቅዱስ ቂርሎስ «እስመ መንፈስ እግዚአብሔር ይመልዕ ኩሉ ዓለመ፤ እንዘ ኢይወፅእ እምዕበየ መለኮቱ፣ ወኢይትመየጥ እምህላዌሁ፣ ወውእቱ ከመ መንፈስ እግዚአብሔር ለዓለም። የእግዚአብሔር መንፈስ ዓለሙን ሁሉ ይሞላል፤ ይኸውም ከመለኮቱ ታላቅነት ሳይወጣ ከህላዌው /ከባሕርይም/ ሳይለወጥ ነው። እርሱ ፈጽሞ የእግዚአብሔር መንፈስ እንደሆነ ይኖራል» ሲል ተናግሮአል። ሃ አበ ገጽ 302 ክፍል 50 ቊጥር 17።

ይህም ሁሉ የሚያስረዳን ጸሐት /መውጣት/ የቃልና የእስትንፋስ ከአብ ልብነት መውጣት የባሕርይ ህልውናቸው መሠረት በመያዙ፣ ከተከፍሎ ከተመትሮ ቅድምና ተድገሮ የሌለበትን የባሕርይ ህልውናና የተዋሕዶተ /መለኮት አንድነት የሚጠበቅ ተዐቅቦ ነው። ይህም መሠረታዊ ትምህርት እንደመሆኑ እንዳለ ይጸናል ይጠበቃልም።

የግብር ስም አወጣጥ እንዴት ነው?

ከላይ እንደተገለጸው ሁሉ የወልድ ከአብ መውጣት የመንፈስ ቅዱስም ከአብ መውጣት ጸአት ተብሎ ከአንድ ሥረ-ወጥ ተገኝቶ በአንድ ዓይነት ፍቺም እንዳለ ማሳየቱን ተገንዝበናል። ነገር ግን አንድ ዓይነት ፍቺ ቢኖረውም ቢያሳይም ቅሉ፣ የቃልና የእስትንፋስ ከዊን ሳይለይ በመነገሩ ጸአት ያው ጸአት ስለሆነ፣ ሁለቱን ማለት ቃልንና እስትንፋስን እንዳገናኛቸው ተመልክተናል። ይህም ይህ ሆኖ በማስተዋል ከተመለከትን፣ የወልድ አወጣጥ በከዊን ቃል፣ የመንፈስ ቅዱስም አወጣጥ በከዊን እስትንፋስ መሆኑ ከመሠረቱ የታወቀ ነውና፣ የቃልና የእስትንፋስ አወጣጥ የተለያየ አቋም ያለው መሆኑን ሳይጠቁም የተነገረ እንዳልሆነ ይሰማል።

ይህም በሽፍን እንደሆነ ተሠውሮ ሳይገለጽ አለመቅረቱን ነው ያስገነዝብን። አዎን፣ መጀመሪያ ነገር ወልድና መንፈስ ቅዱስ ከአብ ልብነት ወፃኝያን ቢሆኑም ቅሉ፣ አብ ግን ወዲእ አይደለምና፣ ወዲእ ከወልድና ከመንፈስ ቅዱስ አያገናኘውም። ምን ጊዜም ቢሆን አብ አይወጣምና፣ ጸአት /መውጣት የሚል ቃል/ ስለ አብ አይነገርም። ይህ አንድ ልዩነት ነው።

ዳግመኛም ቃል ከልብ የሚወጣበት ጸአት /አወጣጥ/ እስትንፋስ ከልብ ከሚወጣበት ጸአት /አወጣጥ/ በሚነጻጸርበት ጊዜ፣ እንደዚሁም እስትንፋስ ከልብ የሚወጣበት ጸአት /አወጣጥ/ ቃል ከልብ ከሚወጣበት ጸአት /አወጣጥ/ በሚነጻጸርበት ጊዜ፣ በሁለቱም የተለያየ የአወጣጥ ይዞታ እንዳለ ለማየት ይቻላል። ይህንም ለማሳየት ያስቻለ፡- «ቃል ያው ቃል» መሆኑን ነው። እስትንፋስም ያው እስትንፋስ መሆኑን ነው። በዚህም ልዩነት ጉልህና የታወቀ ሆኖ ይገለጻል።

ይዞታም ሲባል የቃልና የእስትንፋስ ከልብ አወጣጥ፣ ወፃኝያን በሆኑ በሁለቱ በቃልና በእስትንፋስ መካከል የተለያየ የመውጣት ኩነት /ሁኔታ/ ልይት ብሎ እንዲታወቅ የማድረግ ትርጉም ማንጸባረቅ ነው።

ነገር ግን አስገኝ በሆነው በአብና ከአብ ወፃኝያን በሆኑት በሁለቱ በቃልና በእስትንፋስ ጸአታዊ አኳኋን፣ ወይም የተለያየ የመውጣት ይዞታዊ ትርጉት ተለይቶ እንዲታወቅ የሚያደርግ ትርጉም መኖሩን በቀላሉ ለመረዳት እምብዛም ግልጽ ሆኖ አይታይምና፣ ምናልባትም በዚህ የሚቸገሩ አይታጡም።

የዚህ ምክንያት ጸአት /አወጣጥ/ ሲባል አነጋገሩ በአንድ ሥረ ወጥ ግሣዊ ዘር በወጺኦ /በመውጣት/ ጓዝ ውስጥ ሆኖ በመነገሩ ይመስላል። እንዲሁም ጸአቱ በባሕርየ መለኮት ህልውና የተጠበቀ መሆኑን ተዐቅቦነቱ ከሰው አእምሮ በተካረረ ቊጥጥር በመገኘት ይመስላል።

የሆነ ይሁን እንጂ፣ የቤተ ክርስቲያን ደጋጎች መምህራን ቅዱሳት መጻሕፍትን በመመርኮዝ በገለጹት ማብራሪያ ሲታይ፣ ይህን በመሰለ አሻሚ አነጋገር ተለባብሶ የሚቀር አልሆነም።

ስለዚህ መምህራኑ በመግለጫቸው «ጸአት ቃል እምልብ፣ ቃል ከልብ የሚወጣበትን አወጣጥ» ሲተረጉሙ፡-

«ልደተ ወልድ እምአብ፣ ወልድ ከአብ የሚወለድበት ልደት በማለት፣ ይገልጹታል። እንዲሁ «ጸአት እስትንፋስ እምልብ፣ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የሚወጣበትን አወጣጥ ሲተረጉሙ፣ ሥርዐተ መንፈስ ቅዱስ እምአብ፣ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የሚሠርዕበት ሠርዕ» በማለት ከአንድ ሥረ ወጥ ግሥ ሳይሆን፣ «ልደት፣

ሥርዐት» እየተባሉ በሚነገሩ የተለያዩ ዘይቤ ባላቸው ግሣውያን ስሞች /ቃላት/ አብራርተው አስገንዝበዋል። ያስገንዝባሉም።

ከዚህ አስቀድመን በሰፊው የተናገርንበት ስለሆነ፤ ይህን የመሳሰለ በየቦታው የቀረበውን ጥቅስ እንዲታሰብበት ለአንባብያን አመልክተን፤ ርቱዐ ሃይማኖት ከሚባል መጽሐፍ፣ «ከመ ልደተ ቃል፣ ወጸአት እስትንፋስ እምልብ፤ ከማሁ ልደቱ ለወልድ፣ ወጸአቱ ለመንፈስ ቅዱስ እምአብ፤ የቃል ጸአትና /መውጣት/ የእስትንፋስ መውጣት ከልብ እንደሆነ ሁሉ፣ የወልድ ልደትና የመንፈስ ቅዱስም ከአብ መውጣት እንዲሁ ነው።» ሲል የተነገረውን ብቻ ለማስረጃነት ያህል ብናቀርብ በቂ ሆኖ ይሰማናል።

ርቱዐ ሃይማኖት ገጽ 32 ያልተተመ

ይኸውም ጸአት የሚል ቃል አሻሚ በመሆኑ «ልደትና ሥርዐት» በሚል በተለያዩ ዘይቤ ተተርጉሞ መገለጹ ነው። ጸአት /አወጣጥ/ ግሣዊ ዘር በሆነበት ስምነቱ በቃልና በእስትንፋስ አወጣጥ ያለውን ትርጉም በዚህ ለማየት ስንችል፤ በግሥ አንቀጽ እየተነጻጸረ ምሥጢሩ «ቃል ተነገረ፤ እስትንፋስም ተተነፈሰ» በሚያሰኝ አቋም መታየት ሲኖርበት፤ የሁለቱ የቃልና የእስትንፋስ አወጣጥ አንድ ዓይነት እንደሆነ የሚያስረዳ ትርጉም መኖሩም በዚህ ጉን የሚታይ ሌላ ገለጻ ነው።

በቅዱሳት መጻሕፍት «ከሆድ ወለድሁህ» የሚልና በሌላም ቦታ ከአብ የሚወጣ የእውነት መንፈስ» ተብሎ የተነገረውን እዚህ ላይ በድጋሜ ብንመለከተው የሚብራራልን ነገር እናገኛለን። መዝ. 109/110/፥1። ዮሐ. 15፥26።

እነሆም «ቃል ተነገረ በማለትና ከሆድ ወለድሁህ» በማለት መካከል ያለውን፤ ዳግመኛ «ዳግመኛ እስትንፋስ ተተነፈሰ» በማለትና መንፈስ ጽድቅ ከአብ ይወጣል» በማለት መካከል ያለውን የብሂላዊ ተዘምዶን መመሳሰል አገናዝቦ ማየት ምንን ይገልጻል?

በዚህም «ተነገረ ተወለደ» አንድ ወገን፤ «ተተነፈሰና ሠረፀ» አንድ ወገን አድርጎ ማየት ነው።

እንግዲህ እነዚህ የተጠቀሱት የተለያዩ ዘይቤ ያላቸው ቃላት ተመሳሳይነት ባለው ምሥጢር ከሚዛመዱአቸው ቃላት እየተገናኙ የረቀቀውን ምሥጢር በማጉላት በሚያንጸባርቁበት ጊዜ፤ የተለያዩ ግብርን ገልጸው ይገኛሉ።

የተለያዩ ዘይቤ ያላቸው ቃላት የተለያዩ ግብር መኖሩን ጉልህ አድርገው ለማስታወቅ መቻላቸው፤ ወልድ ከአብ የሚወጣበት አወጣጥ፤ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የሚወጣበት አወጣጥ ልዩ አቋም እንዳለበት፤ አንጥረው አበጥረው ለማስረዳት ብቃት ያላቸው አሥራው ቃላት ሆነው በመገኘታቸው ነው።

እነዚህ አሥራው ቃላት በቅዱሳት መጻሕፍት በቤተ ክርስቲያን ደጋጎች መምህራን መመሪያዎች እንደሚታወቁ ሁሉ፤ በአንድ ወገን «ተወለደ፤ ልደት፤ ወልድ» በሚያሰኝ ገለጻ ተቀዳሚና ተከታይ ስለሌለው በሥርዓተ ወልድናውም እርሱ ብቻ ወልደ አብ ዋሕድ ስለሚሆን፤ ስለ እግዚአብሔር ቃል ብቻ፤ በሚመለከት አቋምና ይዞታ ወስነው ይነገራሉ እንጂ፤ መንፈስ ቅዱስ የሚወጣበትን አወጣጥ ወይም ሥርዐት የሚመለከተውን አቋምና ይዞታ ታክከው አይገኙም።

በዚህም ካየን «ሠረፀ» የሚል ቃል /አነጋር/ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የሚወጣበትን አወጣጥ ወይም ሥርዐት የሚያንጸባርቁበት አቋምና ይዞታ ወስኖ ሲነገር ይገኛል እንጂ፤

ወልድ ከአብ የሚወጣበትን አወጣጥ ወይም የወልድን መወለድ በሚመለከት አቋምና ይዞታ ተጠግቶ ሲነገር አይገኝም።

«በዚህም» ወልድ ተወለደ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠረፀ ሲባል፤ የአወጣጣቸውን የተለያዩ ሁኔታ በማያሻማ ዘይቤ ተገልጾ እሙን ሆኖ ይታያል።

እንግዲህ «ወልድ ተወለደ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠረፀ» ተብሎ የቃልንና የእስትንፋስን የአወጣጣቸውን ሁኔታ ወይም አቋም ማንጸባረቅ፤ የተለያዩ ግብር እንዳላቸው አመሥጥሮ ማሳወቁ አይደለምን?

ከቤተ ክርስቲያን አበው አንዱ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ፡-

«ወዓዲ መንፈስ ቅዱስሂ ተፈነወ ለነ እምነበ እግዚአብሔር አብ፤ ወኢይትከሃል ይበልዎ ግሙራ ለዘኢተወልደ ከመ ውእቱ ወልድ ዘተወልደ እምአብ፤ እስመ ኢኮነ አሐዱ ግብሩ ለዘተወልደ ወለዘኢተወልደ እስመ አሐዱ ሊሉይ እምካልዑ በግብረ ልደት፤ እስመ ወልድ ዋሕድ ቅዱስ ተወልደ እምእግዚአብሔር አብ። ዳግመኛም መንፈስ ቅዱስ ከእግዚአብሔር አብ ተላከልን ከአብ ያልተወለደውን የተወለደ ልጅ ነው ሊሉ ፈጽሞ አይቻልም። የተወለደንና ያልተወለደን ግብር አንድ አይደለምና፤ በመወለድ ግብር አንዱ ካለው ልዩ ነውና፤ ተቀዳሚና ተከታይ የሌለው ልዩ የሆነ ወልድ ከእግዚአብሔር አብ ተወልዶአል።» ሲል የገለጸውን መመልከት ይጠቅማል። ሃይማ አበ አትናቴዎስ ሐዋርያ ገጽ 75 ክፍል 4 ቍጥር 11፤ 12።

በዚህ ጊዜ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ «ግብር» ሲል የተናገረበት ምንን ነበር? ብለን ብንጠይቅ የተለያዩ ሁኔታ ወይም አቋም ግብር ተብሎ ስለተነገረው እንደሆነ ለመረዳት የሚያዳግት አይደለም።

እርሱም የወልድ ከአብ መወለድ፤ መንፈስ ቅዱስ ከአብ ከሠረፀበት ሥርዐት፤ የመንፈስ ቅዱስ ከአብ መሥረፅ፤ ወልድ ከአብ ከሚወለድበት ልደት አንድ ዓይነት ግብር ሊሆን አለመቻሉን ሲገልጽ፡-

«እስመ ኢኮነ አሐዱ ግብሩ ለዘተወልደ ወለዘኢተወልደ እስመ አሐዱ ሊሉይ እምካልዑ በግብረ ልደት። የተወለደና ያልተወለደ ግብር አንድ አይደለምና፤ በመወለድ ግብር አንዱ ከሌላው የተለየ ሆኖ ይገኛልና» በማለቱ ጉልቶ ሊታይና የግብር ስሞችንም አመሠራረት ከዚህ የተነሣ መሆኑን ለማወቅ ያስችላል።

አትናቴዎስ ሐዋርያዊ «ወልድ ተወለደ፤ መንፈስ ቅዱስ ከአብ ሠረፀ» ሲባል፤ የአወጣጣቸውን የተለያዩ ሁኔታ አብራርቶ ከማስገነዘቡም ሌላ፤ ይህንን «የተለያዩ ግብር መሆኑን» በማያሻማ ሁኔታ በማስታወቁ፤ ጥልቅ በሆነው በሥላሴ ትምህርት፤ «የሥላሴ የግብር ስም» ተብሎ ለሚታወቀው ርእሰ ነገር አብነታዊ መልሕቅ መጣሉን አስተውለን ልንገነዘብለት ይገባል።

ከዚያ ወዲህ ሌሎች ሊቃውንት «ሠለስቱ ግብራት ሦስት አካላት ሦስትም ግብራት» እያሉ ትምህርቱን በሚገባ አስረዱ። አሁን የሥላሴ አስማት ግብር መነሻ እንደምን እንደሆነ አየን።

ይኸውም የግብራት መሠረቶች ሆኑ ግብራቱ የተለያዩ እንደመሆናቸው መጠን፤ የግብር ስም በዚያው መጠን ዓይነቱን ይለያል።

ከዚያውም ዘንድ «ወላዲና አሥራዊ፤ ተወላዲ ሠራዊ» ተብሎ የሚነገር የግብር ስም፤ የባሕርይ የግብር ስም ሳይሆን፤ የአካላት ስም ሆኖ፤ «አብን ወላዲ፤ አሥራዊ፤

ወልድን ተወላዲ፥ መንፈስ ቅዱስን ሠራጂ» ሲያሰኝ በመገኘቱ፤ ልዩ የግብር ስም መሆኑን ያስመሰክራል።

በዚህ መንገድ ብቻ አይደለም፡- ሌሎች የግብር ስሞች የአካል፥ የባሕርይ፥ የኩነት ውጤት ወይም ፍሬ መሆናቸው በመፈክራን ሊቃውንት ትምህርታዊ ውሳኔ የታወቀ ነው። ከአለቃ ጎሩይ ፈንታ የተጻፈ ፍኖተ እግዚአብሔር የሰመ ህላዌያት ትርጓሜ ያልታተመ፡- ገጽ 39፤ 40 አንቀጽ 4 ተመልከት።

«ወላዲ፥ አሥራጂ ተወላዲ፥ ሠራጂ» በሚያሰኝ የግብር ስም ግን፤ የአካል የግብር ስም ይሰኝ እንጂ፤ እያንዳንዱን ሥላሴያዊ አካል የአካል ውጤት ወይም ፍሬ አድርጎ /በውጤት አቋም / የሚያሳይ አይደለምና» ልዩ የግብር ስም» መባሉ ስለዚህ ነው።

ምዕራፍ ሦስት።

ልዩ የግብር ስም ስለ መባሉ።

የሀገራችን መተረጎማን ሊቃውንት ወላዲ አሥራጂ፥ ተወላዲ ሠራጂ ተብለው የሚጠሩ የግብር ስሞችን «ልዩ» የሚል ተቀጻይ ቃል ጨምረው «ልዩ የግብር ስም» በማለት እንደሚናገሩ በዚህ ጊዜ ማስታወስ ይገባናል።

መጽሐፈ ምዕላድ ከአራት ዓይና ጉሹ ገጽ 96 /ያልታተመ/

ብሔራውያን መተረጎማን «ወላዲና አሥራጂ ተወላዲ፥ ሠራጂ» የሚያሰኘውን የግብር ስም ልዩ የሚል ተቀጻይ ቃል ጨምረው «ልዩ የግብር ስም» ለማለት የፈለጉበት ምክንያት፥ በሰመ ህላዌያት አመዳደብ ከልዩ ልዩ ህላዌያት የሚመነጩ ግብራት እንደመኖራቸው ሁሉ፥ የግብር ስሞች ተብለው መጠራታቸው ስለሚታወቅ፤ «የመውለድና የማሥረፅ የግብር ስም» ከእነዚያ ልዩ ልዩ ከሆኑት ከግብር ስሞች ተገልጾ፥ በአቀራረቡና በአቋሙ ልይት ያለ መልክዐዊ ይዞታ ያለው መሆኑን በመገንዘባቸው ነው።

በሊቃውንት ውሳኔ የታወቁት የግብር ስሞች ብዙ ናቸው።

ለምሳሌ፡-

ሀ፥ የባሕርይ የግብር ስም አለ።

ለ፥ የኩነት የግብር ስም አለ።

ሐ፥ የአካል የግብር ስም አለ።

ስለዚህ ይህ አሁን የምንናገርበት የግብር ስም፥ ከተዘረዘሩት የግብር ስም መሠረቶች ለማንኛቸው ነው ስም የሆነ? ብለን እንድንጠይቅ እንገደዳለን።

ይኸውም የግብራት መሠረቶች ሆኑ ግብራቱ የተለያዩ እንደመሆናቸው መጠን፥ የግብር ስም በዚያው መጠን ዓይነቱን ይለያል።

ከዚያውም ዘንድ «ወላዲና አሥራዊ፣ ተወላዲ ሠራዊ» ተብሎ የሚነገር የግብር ስም፣ የባሕርይ የግብር ስም ሳይሆን፤ የአካላት የግብር ስም ሆኖ፣ «አብን ወላዲ፣ አሥራዊ፣ ወልድን ተወላዲ፣ መንፈስ ቅዱስን ሠራዊ» ሲያሰኝ በመገኘቱ፤ ልዩ የግብር ስም መሆኑን ያስመሰክራል።

በዚህ መንገድ ብቻ አይደለም፡- ሌሎች የግብር ስሞች የአካል፣ የባሕርይ፣ የኩነት ውጤት ወይም ፍሬ መሆናቸው በመፈክራን ሊቃውንት ትምህርታዊ ውሳኔ የታወቀ ነው። ከአለቃ ኅሩይ ፈንታ የተጻፈ ፍኖተ እግዚአብሔር የሰመ ህላዌያት ትርጓሜ ያልታተመ፡- ገጽ 39፣40። አንቀጽ 4 ተመልከት።

«ወላዲ፣ አሥራዊ ተወላዲ፣ ሠራዊ» የሚያሰኝ የግብር ስም ግን፤ የአካል የግብር ስም ይሰኝ እንጂ፤ እያንዳንዱን ሥላሴያዊ አካል የአካል ውጤት ወይም ፍሬ አድርጎ /በውጤት አቋም/ የሚያሳይ አይደለምና «ልዩ የግብር ስም» መባሉ ስለዚህ ነው።

ምዕራፍ አራት።

ልዩ የግብር ስም።

«የአካል የግብር ስም ተሰኝቶ ሲያበቃ፤ የእያንዳንዱን አካል የአካል ውጤት ወይም ፍሬ አድርጎ /በውጤት ረገድ/ ለማሳየት አለመቻሉ፤ እንደምንድን ነው?» የሚል ጥያቄ ሊኖር ግድ ነው።

እሳይ እንደተገለጸው ብሔራውያን ሊቃውንት፡- «ልዩ የግብር ስም» እስከ ማለት የተገደዱበት ምክንያት ምሥጢር ለመረዳት እንዲያስችል ከዚሁ ጥያቄ አሰፈላጊነት ጥልቅ ምሥጢሩን ወደ ብርሃን ያወጣዋል ብለን እናምናለን።

ነገሩ እውነት ነው «አካል ግብርን ያስገኛል እንጂ፤ ግብር አካልን አያስገኝም። ግብር አካልን ሊያስገኝ ይችላል» ብሎም ከቤተ ክርስቲያን ደጋግ መምህራን አንድም የተናገረ የለም። /በተመርሆ ልቡና ተፈላስፎ ረገድም በሚመረምሩ ሊቃውንትም ታምኖበት ያደረ ጉዳይ ነው።

ይህም የድንጋጌ ሕግ ማናቸውም ይሁን፣ አካል ለተባለና የአካል ግብር ለተባለ ሁሉ የተደነገገ ጠባይዓዊ ሕግ ነው።

ይሁን እንጂ፤ ወላዲና አሥራዊ፣ ተወላዲ፣ ሠራዊ ማለትን የግብር ስም ብለን እንደማናቸውም የአካላት ግብራት በመቀጠር፣ በትምህርታዊ ተግባር እናውልህ በምንልበት ጊዜ፤ እንደማናቸውም ግብር ሁሉ በውጤት አቋም ውጤት ሆኖ ወይም ግብር ሆኖ ሊገኝልን እንደማይችል መታወቅ አለበት።

ምናልባትም ይህን ልዩ የግብር ስም እንደማናቸውም ግብር የአካል ውጤት አድርጎ በመገመት፣ ለመመጠን የሚነሣሣ ሰው ይኖራል፤ «አዎን፣ ወላዲ አሥራዊ ተወላዲ ሠራዊ» የሚለውን ቃል እንደተሟላ ነገር በመውሰድ «አብ የተሰኘ ስለ ወለደና ስለ ሠረፀ ነው። ወልድም ወልድ የተሰኘ ስለ ተወለደ ነው። መንፈስ ቅዱስም መንፈስ ቅዱስ የተሰኘ ስለ ሠረፀ ነው።» በሚል አሳብ ተደፋፍሮ የሚናገር ሰው አይታጣም።

ዳሩ ግን ሰውየው እንደዚህ ባለ አነጋገር ሲናገር፤ አባባሉ እንዴት እንደሆነ ለማስረዳት ተጨባጭ ትምህርት ሊሰጥበት ይችላልን? ብለን መጠየቅ ይኖርብናል።

መቼም እንዲህ እያለ የተናገረ የሚናገር ሰው፤ የነገረ መለኮትን ትምህርት በትክክለኛ መልኩ ለመረዳት የሚፈልግና የጭምትነት መንፈስ ያለበት ከሆነ፤ ዓይነ ሕሊናን በሚያጥበረብር አነጋገር መንገደኛን ትቶ፤ ከዚሁ የገዛ ራሱ ከተናገረው ውስጥ፤ እየተከታተሉ የሚፈልቁ የኃይለ ቃል ጥያቄዎች እንደሚገኙበት፤ ጠለቅ ብሎ መመልከት እንደሚገባው የሚያውቅ ሰው መሆን አለበት። እንዲህም ከሆነ ተስፋ የሚጣልበት ነው።

እንግዲህ ከሰውየው አነጋገር ወደሚፈልቁ የኃይለ ቃል ጥያቄዎችን አተኩረን እንመለከታለን።

ሀ፡ እውን እግዚአብሔር አብ «አብ» የመባል ስያሜን ያገኘው ስለ ወለደና ስለ አሠረፀ ነውን?

ለ፡ አብ ሳይወልድና ሳያሠርፅ፤ ወልድ ሳይወለድ፤ መንፈስ ቅዱስም ሳይሠርፅ አስማት አልነበሩዋቸውምን? ወይም የሥላሴ ስሞች አልነበሩም ማለት ነው?

ሐ፡ አብ እስኪወልድና እስኪያሠርፅ ድረስ ወልድም እስኪወለድ ድረስ መንፈስ ቅዱስም እስኪሠርፅ ድረስ፤ አስማት አልነበሩዋቸውም ተብሎ መታሰቡ፤ አካላት እንዳልነበሩዋቸው ተቈጥሮ ነውን?

መ፡ አብ እስኪወልድና እስኪያሠርፅ፤ ወልድም እስኪወለድ፤ መንፈስ ቅዱስ እስኪሠርፅ ድረስ፤ አካላትና አስማት አካላት እንዳልነበሩዋቸው መታሰቡ፤ አካላቱ የግብራት ፍሬ ወይም ውጤት ሆነው እስኪገኙ ድረስ ነውን?

ሠ፡ ግብራቶቹስ የአካላት ግብራት እየተባሉ ያለ አካላት መደብ /መንሥኤ/ እንዲያው ይገኛሉን? የሚሉ ናቸው።

እነሆም «አብ አብ» የተሰኘ ስለ ወለደና ስለ አሠረፀ ነው። «ወልድም «ወልድ» የተሰኘ ስለተወለደ ነው። መንፈስ ቅዱስም መንፈስ ቅዱስ የተሰኘ ስለ ሠረፀ ነው።» የሚል ተንሳፋሬ አነጋገር፤ የመጀመሪያውን ደረጃ ተፈትኖ የሚያልፈው፤ ተቀዳሚ ሆነው በቀረቡለት የኃይለ ቃላት ጥያቄዎች በኩል ነው።

በዚህ ጊዜ ተመልካቹ ሰው፤ በቅድሚያ ማስተዋል ያለበት፤ «ስለ ወለደና ስለአሠረፀ «አብ» ተባለ። ስለተወለደም «ወልድ» ተባለ፤ ስለ ሠረፀም «መንፈስ ቅዱስ» ተባለ፤ በሚል ተመርሆ ከተጓዘ፤ በአጠቃላይ፡-

1ኛ፡- የሥላሴ አስማት አካላት ከግብራት የተገኙ ፍሬዎች ወይም ውጤቶች አድርጎ ይቀበላል ማለት ነው። እንደዚሁም፡-

2ኛ፡ በአብና በወልድ፤ እንዲሁም በአብና በመንፈስ ቅዱስ አካላትና አስማት አካላት ቅድምና ተድጎሮ /ቅደም ተከተል/ ወይም በሥላሴ የአካላት ተርታ እንዳለ ያስባል ማለት ነው።

አብ የተሰኘው ስለ ወለደና ስለ ሠረፀ፤ ወልድም ወልድ የተሰኘ ስለተወለደ ነው፤ መንፈስ ቅዱስም መንፈስ ቅዱስ የተሰኘ ስለ ሠረፀ ነው ከሚል ከሰውየው አነጋገር ፈልቀው የተጠየቁት ጥያቄዎች ያስከተሉት መዘዝ ይህንን ነው። ይኸውም ማለት አብ ወልድን ከወለደና መንፈስ ቅዱስን ከአሠረፀ በኋላ ነው አብ የተሰኘ ማለት ነው። እንዲሁም ወልድም ከአብ ከተወለደ በኋላ ነው ወልድ የተባለ፤ መንፈስ ቅዱስም ከአብ ከሠረፀ በኋላ ነው መንፈስ ቅዱስ የተባለ ማለት ነው።

ነገር ግን እንደዚህ ያለው ፈሊጣዊ አነጋገር፣ እንዲህ ባለ አስተሳሰብ የተመሠረተ ከሆነ፤ ይህ ዓይነቱ አስተሳሰብ በቅዱሳት መጻሕፍት መንፈስና ሐዋርያዊት በምትሆን ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ደጋጎች መምህራን ዘንድ፣ ተቀባይነት ይኖርዋል? ብሎ መጠየቅ የተገባ ይሆናል። /ቀዲሞት ወአኮ ተታልዎተ/

አዎን፣ ከመጠይቆቹ ተንጓልለው የተገኙ አሳቦች ወይም ፈሊጦች እውነት ወይም ስሕተት የሆኑ እንደሆኑ የሚረጋገጠው፤ ከቅዱሳት መጻሕፍትና ሐዋርያዊት ከምትሆን ቅድስት ቤተ ክርስቲያን መምህራን ዘንድ የአዎንታና የአሉታ መልስ ሲገኝለት መሆኑ የታወቀ ነው።

የሥላሴ አስማትንና አካላትን የግብራት ውጤቶች አድርጎ ለማሳየት የተቃጣው የአንዳንድ ሰዎች ሙከራ፣ ወይም በሥላሴ አካላትና አስማት መካከል ቅደም ተከተልና የአካላት ተርታ እንዳለ አድርጎ የመቀጠር ፍላጎት፣ ከቅዱሳት መጻሕፍት መንፈስና ከሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን መምህራን አብነታዊ ትምህርት ፈጽሞ የማይስማማና ተቀባይነት የማይኖረው ነገር ሆኖ ተገኝተዋል። ይህም ታላቅ የምሥራች ነው።

ይህንም ለመረዳት፡- መጀመሪያ ቅደም ተከተል ስለሌለበት ስለ ሥላሴ ዘለዓለማዊ ሁሉናና ዕሪና /እኩልነት/ ትምህርት፣ ከቅዱሳት መጻሕፍት የሚገኙ ጥቅሶች ምን እንደሚሉ አስተውለን እንመልከት፡- ዮሐ. 14፥9። ምሳሌ 10፥30። ማቴ. 11፥26። ምሳሌ 30፥4። ኢሳ. 48፥16። 1ቆሮ. 2፥ 10፤11። ኢሳ. 48፥12-16። ራዕይ 1፥18።

በመሠረቱ በኒቅያ የተሰበሰቡ ሠለስቱ ምእት አሠርቱ ወስምንቱ ሊቃውንት፡- «ወኢይትበሃል የሁሉ አብ ዘመን ዘእንበለ ወልድ፤ ወይስመይ እምድጎረዝ አበ ዘውእቱ ረባህ። ዳዕሙ አብሂ ህልው በኩሉ አዝማን፤ ወወልድሂ ህልው በኩሉ አዝማን፡-

አብ ምንም ዘመን ያለወልድ ሊኖር የማይቻልና ከዚያ በኋላ ረብ ወይም ጥቅም በሚሆን ረገድ፣ አብ ተብሎ ሊሰየም የማይቻል ነው። ነገር ግን አብ በዘመናት ሁሉ ህልው ነው። ወልድም በዘመናት ሁሉ ህልው /ነፃሪ/ ነው» ተብለዋል። ሃ አበ ዘሠለስቱ ምእት ገጽ 52 ክፍል 1 ቊጥር 19።

ዳግመኛም፡- «ኢወለዶ አብ እምድጎረ ዘመን፤ አላ ውእቱ ወልድ ቀዳማዊ ምስሌሁ እምቀዲሙ ዘኢይመውት፣ ወውእቱ ፈጣሪ ምስለ አብ። ወከማሁ መንፈስ ቅዱስሂ ውእቱ ቀዳማዊ እምቀዲሙ፣ ምስለ አብ ወወልድ ወፍጹም ውእቱ በኩሉ ግብር ምስለ አብ ወወልድ።

አብ ከዘመን /ከጊዜ/ በኋላ አልወለደውም፤ ነገር ግን ከመጀመሪያ ጀምሮ ወልድ ከእርሱ እንደሆነ ነው። እርሱም ከማይሞት ከአብ ጋርም ፈጣሪ ነው። እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ ከመጀመሪያ ከአብና ከወልድ ጋር ነው። በማናቸውም ግብር ሁሉ ከአብና ከወልድ ጋር ፍጹም ነው።» ሲሉ በማያወላውል ገለጻ ተናግረዋል። ሃ አበ ዘሠለስቱ ምእት ገጽ 51 ክፍል 1 ቊጥር 8፤19።

እንዲሁ በቅዳሴ ሠለስቱ ምእት «ወለዶ አብ ለወልዱ አኮ በምክንያት ዘወለዶ ለመርድዐ ግብር፣ ከመ ይትለአኮ ዘከመ ተፀነሰ፡-

አብ ልጁን ወለደው ነገር ግን የወለደው እንደተቸገረ ሰው ያገለግለው ዘንድ ለሥራ እርዳታ በምክንያት የወለደው አይደለም» ሲሉ ተናግረዋል።

ቅዱሴ ሠለስቱ ምእት ገጽ 68 ቍጥር 27 /አባ ቴፍሎስና ብላታ መርስዔ ኅዘን ካላተሙት

ዳግም ሠለስቱ ምእት:-

«ኢወለደ አብ እምድጎረ ዘመን አላ ውእቱ ወልድ ቀዳማዊ ምስሌሁ እምቀዲሙ ወኢይመውት፤ ውእቱ ፈጣሪ ምስለ አብ ዘኢይመውት። ወውእቱ ፈጣሪ ኩሉ ከመ አብ። ወከማሁ መንፈስ ቅዱስሂ ውእቱ ቀዳማዊ እምቀዲሙ ምስለ አብ ወወልድ ወፍጹም ውእቱ በኩሉ ግብር ምስለ አብ ወወልድ። አብ ከዘመን በኋላ አልወለደውም እርሱ ቀዳማዊ ወልድ ከአብ ጋር በዘለዓለምነት የነበረ ነው። ከማይሞት ከአብ ጋር የማይሞት ፈጣሪ ነው። እንደ አብም ሁሉን የፈጠረ ነው።

እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ ከአብና ከወልድ ጋር ከቅድምና የነበረ ቀዳማዊ ነው፤ በሥራም ከአብና ከወልድ ጋር አንድ ነው።» ሃ አበው ዘሠለስቱ ምእት ገጽ 51 ክፍል 19 ቍጥር 8፤9።

3ኛ፡ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ፡- «ኢሀሉ አብ ዘመን ዘእንበለ ወልዱ ወመንፈስ ቅዱስ አላ ወትረ ህልው ምስሌሆሙ በኩሉ ጊዜ፡- አብ ያለ ወልድና ያለመንፈስ ቅዱስ አልኖረም። ነገር ግን በጊዜያት ሁሉ ዘወትር ከእርሱ ጋር ህልው /ነዋሪ/ ነው።» ብሉአል። ሃ አበ አትና ሐዋርያዊ ገጽ 84 ክፍል 13 ቍጥር 8።

4ኛ፡ የአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት ኪራኮስም፡- በተብራራ ሁኔታ እንደሚከተለው ጽፎአል። «ወአልቦ ውስተ አካላት ሕፃን አላ ፍጹማን እሙንቱ በኩሉ ግብርሙ፤ እስመ ለለአሐዱ አሐዱ እምኒሆሙ ቀዋሚ በበመልክዑ እንበለ ቱስሕት። ወእሱስ ፀራፍያን ዐብዳን ይብሉ፤ ከመ ወልድ ኢኮነ ህልወ፤ ዳዕሙ ተወልደ ድጎረ። ወኢያእመሩ እሉ ኅጉላን ከመ ኢሀሉ አብ ጊዜ እምጊዜያት ዘእንበለ ወልድ ወዘእንበለ መንፈስ ቅዱስ።

«በአካላት መካከል ጉድለት የለም፤ ነገር ግን በግብራቸው ሁሉ ፍጹማን ናቸው። ከእነርሱ እያንዳንዱ በየራሱ መልክ ያለመደባለቅ ቀዋሚ ነው። እነዚህ ተሳዳቢዎች ሰነፎች ግን፤ ወልድ በኋላ የተወለደ እንጂ፤ ከዘለዓለም ህልው /ነዋሪ/ እንዳልሆነ አድርገው ይናገራሉ። እነዚህም የጠፉ ሰዎች አብ ከጊዜያት አንድም ጊዜ ያለወልድና ያለመንፈስ ቅዱስ እንዳልኖረ አያውቁም።» ብሉአል። ሃ አበው ኪራኮስ ገጽ 396 ክፍል 1 ቍጥር 12።

5ኛ፡ ይልቁንም ጎርጎርዮስ ገባሬ መንክራት የቂሣርያና የቀጳዶቅያ ኤጲስ ቆጶስ «ወአካሉሙኒ ለሥሉስ ቅዱስ ወአስማቲሆሙ አልቦ ውስቴቶሙ ዘይደጎር። አላ እሙንቱ ብሉያን መዋዕል እምቀዲሙ ዘእንበለ ጥንት ወዘመን። በሥሉስ ቅዱስ አካላቸውና በአስማቶቻቸው መካከል ወደኋላ የሚል የለባቸውም። ነገር ግን ያለመነሻና ያለዘመን ከዘለዓለም ብሉያን መዋዕል /የዘመናት ዐርጌዎች/ ናቸው» ብሉአል። ዮሐ. ዘአንጾኪያ ሃይ አበ ገጽ 40 ክፍል 2 ቍጥር 8።

ዮሐንስ ዘአንጾኪያም ከታላላቅ ጠቅሶ፡-

6ኛ፡ «እሉ እሙንቱ ፍጹማን መልክዕ ዘበአማን ሠለስቱ አካላት ወሠለስቱ ገጸት ዘውእቶሙ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ። ወኢይትበህል ኮነ ካልዑ፤ ድጎረ አሐዱ፤ ወሣልሱ ድጎረ ካልዑ፤ ይሴብሑ እምኩሉ አሐተ ሰባሑ ወኢይትፈለጡ በምንትኒ ግብር።

እነዚህ አካላት ሦስት ገጽት አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ በሰውነት በመልክ ፍጹማን ናቸው። ሁለተኛው ከመጀመሪያ በኋላ፤ ሦስተኛውም ከሁለተኛው በኋላ ሆነ አይባልም። ከሁሉ ዘንድ በአንዲት ምስጋና ይመሰገናሉ። በምንም ዓይነት ሥራ የሚለያዩ አይደሉም። ሲል አትቶ አስረድቶአል። ሃ አ ዮሐ ዘአንጾኪያ ገጽ 481 ከፍል 1 ተጥር 2።

ስለዚህ የሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን ትምህርት በጥልቀት እንጂ፤ በመንግሥቱ አልተመሠረተም። ሆኖም አንባቢ፤ «ሊቁ፤ በምንም ግብር አይለዩም» ያለውን ይዞ እዚህ ላይ እንዳይሰናከልበት፤ በማስጠንቀቅ ማስገንዘብ ይኖርብናል። ሊቁ እዚህ ላይ የጠቀሰው «ግብር» ስለ አካል ግብር ሳይሆን፤ ስለ ህላዌ መለኮት ወይም ስለ መለኮታዊ የህልውናቸውን አቋም እያመለከተ መሆኑን ማስተዋል ይኖርበታል።

ከዚህ ሁሉ ጋር እጅግ አድረጎ በጣም የሚያስደስተው ከላይ የተጠቀሱትን የቅዱሳት መጻሕፍትን ጥቅሶችና የቤተ ክርስቲያን አባቶች ለማንም ሰው አእምሮ እንደሚገባ ሆኖ መገለጹ ነው።

ምዕራፍ አምስት።

የኅርኅርዮስ ገባሬ መንከራት ገለጻ።

ስለ ቅድስት ሥላሴ አካላትና፤ ስለ አካላት አስማት ስለ ግብር ስሞችና ስለ ተጾውያ ስሞች ሁኔታና ይዘታ አቋም ከመሠረቱ እንዴት እንደሆነ የዚህን ያህል ሳይብራራልን ቢቀር ኖሮ፤ ከላይ የተመለከትናቸው የቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅሶችና የቤተ ክርስቲያን መምህራን ቀዋምያን ትምህርቶች፤ ምንም እንኳ በማስረጃነታቸው ጽኑነት ተገደን፤ ልንቀበላቸው ብንችልም፤ በትምህርተ መለኮት ረገድ፤ ምሥጢራቸው እየሰቀቀብን ስንቸገር በኖርን ነበር። ነገር ግን ለልዑል እግዚአብሔር ምስጋና ይሁንና በቅዱሳት መጻሕፍት መንፈስ ከቤተ ክርስቲያን ደጋጎች መምህራን መካከል እንደ ገባሬ መንከራት ኅርኅርዮስ ያሉትን፤ የትምህርተ መለኮት አበጣሪዎች፤ ደግሞ፡- በሀገራችንም የዚህን ምሥጢር ፋና ጨብጠው ሲያበሩ የቆዩትን ሊቃውንት፤ በዘመናቱ ሁሉ ስላላሳጣን፤ እኛም ልንረዳው በምንችለው መጠን መንገዱ ተቃንቶልን ስላገኘን፤ ዕድለኞች ሆነን ከመቸገር ድነናል።

የቂሣርያና የቀጳዶቅያ ኤጲስ ቆጶስ ገባሬ መንከራት ኅርኅርዮስ እንደሚከተለው ይናገራል። «አእምሮ ኩሉ ግብረ እምነ ሠለስቱ ግብራት ዘውእቶሙ አስማት። ወውእቶሙ ፍጥረት ወስም ወዘመድ፤ ዘይትበህል ሰብእ፤ ወገብር፤ ወመጋቢ። ሰብእስ ይሰመይ በእንተ ፍጥረተ ጠባይዒሁ፤ ወገብርኒ በእንተ ግብርናቲሁ። ወመጋቢኒ በእንተ ስም ዘተሠይመ። ወናሁ ንቤ ካዕበ በእንተ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ። ወአኮ እሉ አስማት ዘቦኡ ላዕሌሆሙ ድኅረ፤ አላ እሙንቱ አካላት። ወብሂለ ሰብእሂ አኮ ወእቱ ስም፤ ዳዕሙ ወእቱ ፍጥረቱ ወእቱ። እስመ ለኩሉሙ ሰብእ ቦሙ ስም በበይናቲሆሙ ለለአሐዱ እምኔሆሙ። እሉ እሙንቱ አዳም አብርሃም ይሰሐቅ ወያዕቆብ። ወዘንቱ ወእቱ አስማቲሆሙ። ወአቃኒመ እግዚአብሔርስ እሙንቱ አስማት። ወአስማትኒ እሙንቱ አቃኒም። እስመ ትርጓሜሁ ለአቃኒም አካላት ጽኑዓን ወቀዋምያን ፍጽማን ገጽ ወመልክዕ ብሂል። ወሥሉስ ቅዱስ ይሰመዩ እሉንተ አስማተ ጽኑዓን፤ እንዘ ወእቱ አሐዱ ህላዌ፤ ሠለስቱ አካል፤ ወአሐዱ መለኮት።

ትርጓሚውም፡-

ከሦስት ግብራት ከሦስት አስማት /ስሞች/ ግብር የሆነውን ሁሉ ለይተህ ዕወቅ። እርሱም «ፍጥረት፣ ስም፣ ዘመድ» ሲሆን፣ ሰብእ /ሰው/፣ ተገዥ መጋቢ /ሹም/ የሚባለው ነው።

ሰብእ /ሰው/ በተፈጥሮው ጠባዩ የሚጠራበት ነው፤ ተገዥም ስለተገዛ የሚጠራበት መጠሪያ ነው። መጋቢም /ሹም/ ስለተሾመ የሚጠራበት ስያሜ ነው።

አሁን ስለአብና ስለወልድ ስለመንፈስ ቅዱስ እንናገር፤ እነዚህ አስማት /ስሞች/ አካላት ናቸው እንጂ፤ በኋላ የመጡላቸው ስሞች አይደሉም።

«ሰብእ» ማለትም ፍጥረቱ ነው እንጂ፤ የተጸውሶ ስም አይደለም። ስሞች ሁሉ እያንዳንዳቸው የሚጠሩበት የተጸውሶ ስም አላቸው። እነዚህም «አዳም፣ አብርሃም፣ ይስሐቅ፣ ያዕቆብ» እየተባሉ የሚጠሩባቸው ናቸው። ይህ ስሞቻቸውን ይገልጻልና። የእግዚአብሔር አቃኒም ግን አስማት ናቸው። አስማትም አቃኒም ናቸው። የአቃኒምም ትርጓሜ፣ ጽኑናንና ቀዋምያን በገጽና በመልክ ፍጹማን የሆኑ አካላት ማለት ነው። እንግዲህ ልዩ ሦስት የሆኑ አካላት ጸንተው በሚኖሩ በእነዚህ አስማት ይጠራሉ።

ይኸውም የሦስቱ የአካላት ህላዌ አንድ ሲሆን፤ መለኮትም አንድ ሆኖ ሳለ ነው። ይላል። ሃይማ አበ ጎርጎ ገባሪ መንከራት ገጽ 39፣ 40 ክፍል 1 ቁጥር 2-6።

እነሆም ገባሪ መንከራት ጎርጎርዮስ እያብራራ ካቀረበው ቀዋሚ የትምህርተ መለኮት መግለጫ የሚከተሉትን ፍሬ ነገሮች ለቅመን እንደገና እንመለከታለን፤ ይኸውም መሠረተ አሳቡ ይበልጥ ሊብራራልን ይችላልና ነው።

1ኛ፡ «ሰብእ» የሚል መጠሪያ ሰው ሲፈጠር የሚገኝ የተፈጥሮ ስሙ ወይም የሰብእና ጠባይዓዊ ተፈጥሮ መታወቂያ ስም መሆኑን፣ ዘፍጥ. 1፥27። ምሳሌ 6፥6። ዮሐ. 16፥22። መዝ. 8፥4።

2ኛ፡ «ገብር ወይም መጋቢ / ተገዥ፣ ወይም ሹም/ የሚሉ ስሞችም፣ የሰው የግብር ወይም የሙያ መታወቂያ ስሞች መሆናቸውን የሚያሳዩ፣ መዝ. 104/105፥17።

3ኛ፡ «አዳም፣ አብርሃም፣ ይስሐቅ፣ ያዕቆብ» የሚሉ ስሞችም ደግሞ እያንዳንዱ ሰው በየራሱ ተለይቶ እንዲታወቅባቸው የየግሉ መታወቂያ ስሞች/ መጠሪያ ስሞች/ መሆናቸውን የሚገልጹ ናቸው። ዘፍጥ. 5፥2። ምሳሌ 17፥5፤ ምሳሌ 21፥3። ምሳሌ 26፥26።

በእነዚህ ዝርዝር እያንዳንዳቸው የሚያቀርቡትን ማብራሪያ ልብ ብሎ መመልከት ነው።

1ኛ፡ «ሰብእ» ወይም «ሰው የሚል ሰው ሲገኝ የተገኘ የሰብእና ጠባይዓዊ ተፈጥሮ ስም መሆኑ ታውቆአል። በዚህ ታውቆ በተገኘ ትርኢታዊ ምሳሌ አንጻር «አብ፣ ወልድ መንፈስ ቅዱስ» ተብለው የሚጠሩባቸው የሥላሴ አስማት፤ አካላቸው ሲኖሩ የነበሩ አስማተ አቃኒም /የቀዋምያን አካላት አስማተ ጽንዕ/ እንደሆኑ ይታወቅበታል።

እነሆም «አብ በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ በአካል ስሙ «አብ» ይባላል። ወልድም በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ በአካል ስሙ «ወልድ» ይባላል። መንፈስ ቅዱስም በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ በአካል ስሙ «መንፈስ ቅዱስ» ይባላል። ለማለት

የተቻለው፡ «አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ» ተብለው የሚጠሩባቸው ስሞች የሥላሴ አካላት በዘለዓለምነት ሲኖሩ የነበሩ አስማተ አቃኒም /የቀዋምያን አካላት አስማተ ጽንዕ ሆነው በተገኙበት መሠረት ነው።

ሊቁ «ወናሁ ንቤ በእንተ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ወአኮ እሉ አስማት ዘበኡ ሳዕሌሆሙ ድኅረ፤ አላ እሙንቱ አካላት። ወብሂለ ሰብእሂ አኮ ውእቱ ስም። ዳዕሙ ውእቱ ፍጥረቱ» ያለውን እዚህ ላይ ማስታወስ ነው።

2ኛ፡ «ሰብእ /ሰው/ የሚል ስያሜም ሰው ሲገኝ የተገኘ፡ የተፈጥሮ ስሙ መሆኑ ከታመነ ዘንድ፤ ሰብእ /ሰው/ ነው። በተፈጥሮው ስሙ መደበኛነት ስለ ተገዛ ተገዥ ስለተሾመም መጋቢ /ሹም/ ቢባል እንጂ፤ ስለ ተገዛ ሰብእ /ሰው/ ስለ ተሾመም ሰብእ /ሰው ሊባል እንደማይቻል በሰዎች ታሪክ የታወቀና እሙን ነገር ነው። እንደምን ቢሉ፤ ሰብእ /ሰው/ ተገዥ ወይም መጋቢ /ሹም/ ከመሆኑ የተነሣ «ሰብእ /ሰው/» አልሆነምና ነው። በሌላ አገላለጽም እንደገና ብናየው ሰብእ /ሰው/ የተሰኘበት የተፈጥሮ ስሙ ተገዥና መጋቢ /ሹም/ ሊሆን መነሻ ነው እንጂ፤ በኋላ የተገኘለትና የወጣለት ስም አይደለምና ነው። ይህም ይህ እንደሆነ ይጻፍል። መዝ. 104፡17፤21። አሁን በዚህ ምሳሌያዊ አንጻር /ትይዩ/፤ ስለ ሥላሴ አስማት መሠረታዊ ትምህርት እንመልከት።

የሥላሴ ልዩ የግብር ስም አቋም የተመለከትን እንደሆነና «አብ በስመ ቅነሙ ይኸውም በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ፡ «አብ» የተሰኘበት በአካሉ ስም መደበኛነት፤ ስለ ወለደ ወላዲ፤ ስለሠረዘ አሥራፂ» ይባላል።

ወልድም በስመ ቅነሙ ይኸውም በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ «ወልድ» በተሰኘበት በአካሉ ስም መደበኛነት፤ ስለተወለደ «ተወላዲ» ይባላል።

መንፈስ ቅዱስም በስመ ቅነሙ ይኸውም በዘለዓለምነት ሲኖር በነበረ «መንፈስ ቅዱስ» በተሰኘበት በአካሉ ስም መደበኛነት፤ ስለሠረዘ «ሠራፂ» ይባላል።

እነሆም፡- በአስማተ አቃኒም ማለት በአካላት አስማትና /አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ/ ደግሞ በአስማተ ግብር /ወላዲ፡ አሥራፂ፡ ተወላዲ፡ ሠራፂ/ መካከል ያለው ትምህርታዊ ይዞታ፤ በየመልኩ ጥርት ብሎና ተገልጾ ለመታየት መቻሉን ሊቁ ካቀረበው ምሳሌያዊ ማስረጃ ይገነዘባል።

3ኛ፡ «አዳም፡ አብርሃም፡ ይስሐቅ፡ ያዕቆብ» የሚሉ ስሞች ደግሞ «ሰብእ» /ሰው» ተፈጥሮ፤ ወይም ተወልዶ ከተገኘ በኋላ የመለዩ ስም ባስፈለገ ጊዜ፤ በግሉ ይታወቅ ዘንድ፤ ለእያንዳንዱ ሰው መጠሪያ እንዲሆን፤ የሚሰጥ» «የተጸውዖ ስም» ነው።

ስለዚህ «ሰብእ /ሰው/» ሲገኝ አብሮት እንደሚገኝ» ሰብእ /ሰው/ እንደሚባልበት እንደተፈጥሮ ስሙ አይደለም።

የደረጃው አቋም «ሰብእ ሰው» እንደሚያሰኝ እንደተፈጥሮው ስም አድርጎ ሊያሳየው ስለማይችል፤ ተገዥ፤ ወይም መጋቢ «ሹም» ከሚል ከግብር ስም ጋር በአንድ ተመሳሳይ ደረጃ ይመደባል።

እንዲሁም በመሆኑ «አብ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ የሚሉ የሥሉስ ቅዱስ አስማት ቅድምናና ተድኅሮ «ቅደም ተከተል» ሳይኖርባቸው በገጽና በመልክ ፍጹማንና ቀዋምያን በመሆን በዘለዓለምነት ጸንተው ሲኖሩ በነበሩ አካላት ሥላሴ አስማተ አቃኒም

/አስማተ ጽንዕ/ በመሆናቸው ስለሚረጋገጥ፤ «ሰብእ ሰው» ሲገኝ ተገኝቶ ሰብእ፤ «ሰው» ተብሎ ከሚጠራበት ከተፈጥሮው ስሙ ጋር፤ በምሳሌያዊ መግለጫ ለማንጸጸር ይቻላል እንጂ፤ «አዳም፤ አብርሃም ይስሐቅ ያዕቆብ» እየተባሉ፤ ሰዎች ከሚጠሩባቸው ከተጻውረው ሰዎች ጋር ለማንጸጸር ለማመሳሰል የሚቻል አይሆንም።

ምክንያቱም ሰዎች ተፈጥረው ወይም ተወልደው በሰብእና አቋምና፤ የተፈጥሮ ስማቸው በሚሆን ሰብእ /ሰው/ በሚያሰኝ ስያሜ ከተገኙ በኋላ ነው፤ «አዳም፤ አብርሃም፤ ይስሐቅ ያዕቆብ» በሚሰኝ በግል የመለዩ ስም ሊጠሩ የበቁት።

«አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ» የሚሉ የሥላሴ አስማተ አካላት ግን፤ አካላት በዘለዓለምነት ሲኖሩ የነበሩ እንደመሆናቸው፤ እነዚህ አቃኒም የዘለዓለምነት ስሞቻቸው እንደሆኑ ኖረዋል እንጂ፤ በኋላ የወጡላቸው ስሞች አይደሉም።

ምዕራፍ ስድስት።

የግብር ስሞች በአስማተ አካላት መታወቅ፤ የአስማተ አካላት ሥርዓት አቋም መባሉ።

ባለፈው ትምህርት እንደታየው ሁሉ፤ የግብር ስሞች በአካል መደብነት ሊታወቁ ተችሎአል። ይህም በአጭር ገለጻ እንዲታይ ብናደርግ ይበልጥ ለመረዳት ይጠቅመናል።

1ኛ፤ «ወላዲ አሥራዒ፤ ተወላዲ ሠራዒ» ተብለው የሚጠሩ የግብር ስሞች ግብራትን ለማስገኘት የመንሥኤነት ጠባይ ላላቸው ለልዩ ልዩ መሠረታውያን /ህላዌያት፤/ አቋሞች/ ለስመ ህላዌያት ይኸው ለባሕርይ ህላዌ፤ ለህልውና አቋም ህላዌ፤ ግብራት ሳይሆኑ፤ ለሥላሴ አካላት፤ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ብቻ ግብራት ሆነዋል።

ይህም ማለት «ወላዲ» አሥራዒ ተወላዲ ሠራዒ የሚሉ የግብር ስሞች ግብራትን ለማስገኘት ጠባይዓዊ መንሥኤነት ላላቸው ለባሕርይ ህላዌ፤ ለህልውና አቋም ህላዌ፤ መቼም መች ግብራት ሆነው ሳይገኙ፤ በአካላት አስማት መደብነት ግብራት ሆነው ተገኝተዋል። ወይም አቋማቸው በዚሁ መደብ እንደሆነ ለይተው አስታውቀዋል ማለት ነው።

2ኛ፤ የግብር ስሞች በአስማተ አካላት መደብነት እያንዳንዱ ሥላሴያዊ አካል አቋም ተለይቶ የሚታወቅበትን የወላዲነትን የአሥራዒነትን የተወላዲነትን የሠራዒነትን ጭምር የሚያንጸባርቁ ሆነዋል።

የዚሁም ፍሬ ነገር በሁለቱም በኩል የታየው አማናዊ ትርኢት፤ የግብር ስሞች መደባቸውን በሥላሴ አካላት ስሞች ማድረጋቸው፤ በዚህም አቋማቸው ለይተው ማስታወቃቸው ነው።

እንግዲህ የግብር ስሞች በአካል መደብነት አቋማቸውን ለይተው የመታወቃቸው ሁኔታና፤ በተለይ በአስማተ አካላት /አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ/ መደብነት እያንዳንዳቸው የሥላሴ አካላት የሚታወቁበትን የወላዲነትን የአሥራዒነትን

የተወላዲነትን የሠራዊትን ግብራት ማለት አብ ወላዲና አሥራዊ የመሆኑን ግብር፣ ወልድም ተወላዲ የመሆኑን ግብር፣ መንፈስ ቅዱስም ሠራዊ የመሆኑን ግብር የማንፀባረቃቸው ሁናቴ፣ አንድ ተጨባጭ ትርኢት እፈታችን ይደቀናል።

ትርኢቱም አካላት ሥላሴ ሳይለወጡና ሳይለዋወጡ፣ የየአካላቱ አስማትም ከአንዱ ወደ አንዱ ሳይተላለፉና ሳይፋለሱ በየአቋማቸው በየመልካቸው እንደጸኑ መገኘታቸው፣ ጠባይዓዊ ሥርዓት መሆኑን በይበልጥ አጠናክሮ ማሳየቱ ነው።

ይኸውም የግብር ስሞች የእያንዳንዱን ሥላሴያዊ አካል ማንጸባረቃቸውና መለዋወጥና መፋለስ እንዳይኖር ጠብቀው፣ አቋማቸውን በሥላሴ አካላት መደብነት የማስታወቃቸው ግብር፣ የቤተ ክርስቲያን አበው አስቀድመው ስለተረዱት፣ የአስማተ አካላት ሥርዓት በሚያሰኝ አብነታዊ መመሪያ ሲጠቀሙ መኖራቸውን ለመመልከት እንችላለን።

የቤተ ክርስቲያን መምህራን በሥላሴ አካላት መደብነት የየአካላቱን ግብራት ማንጸባረቅ መለወጥና መለዋወጥ፣ የስሞች መዋዋስና መፋለስ በሌለበት ሁናቴ፣ ህልዋን መሆናቸውን የሚገልጽ ቀዋሚና አምላካዊ ሥርዓት መሆኑን አይተው «የአስማተ አካላት ሥርዓት» በሚል አብነታዊ መመሪያ መጠቀማቸው በተገቢ ማስረጃ የተመሠረተ መሆኑን ማንም ሊረዳው የሚችል ነው።

ስለዚህ የሊቃውንቱን ማስረጃዎች ከማቅረባችን በፊት ለአንባቢ መንገዱ ይተካከልለት ዘንድ፣ ስለ አካላት ሥርዓት የተሰጠውን መመሪያ አስቀድመን አቅርቦናል።

«አብ ተወላዲና ሠራዊ ሳይሆን በአብነቱ ሥርዓት /መደብ/ ወላዲና አሥራዊ መሆኑ ነው። ወልድም ወላዲና አሥራዊ ወይም ሠራዊ ሳይሆን፣ በወልድነቱ ሥርዓት /መደብ/ ተወላዲ መሆኑን ነው። መንፈስ ቅዱስም ወላዲና አሥራዊ ወይም ተወላዲ ሳይሆን በመንፈስ ቅዱስነቱ ሥርዓት /መደብ/ ሠራዊ መሆኑን ነው።»

ይህን ካየን ዘንድ በቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የተሰጠውን መመሪያ ለመመልከት በቅጥነት ሕሊና መከታተል ነው።

ከመልእክተ ሲኖዲቆን አባ ዮሐንስ በአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት ለእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ለአባ ዘካርያስ ከጻፈው፡-

«እስመ ለአብሰ... ሎቱ ሥርዓተ አብና እስመ ውእቱ ወላዲ ወኢተወልደ በእንተ ዝንቱ ይሰመይ አበ ዘበአማን። ወለወልድሂ ሎቱ ሥርዓት ወልድና ወበእንተዝ ይሰመይ ዘበአማን ወልደ ወኢይሰመይ አበ ወኢወላዲ አላ ተወላዲ ውእቱ። ወለመንፈስ ቅዱስሂ ዓዲ ሎቱ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና ወኢይሰመይ አበ ወኢወልደ፣ አላ መንፈስ ቅዱስ ውእቱ ዘወፅአ እምአብ። አብ ግን ወላዲ ነው እንጂ፣ አልተወለደምና ሥርዓተ አብና /የአብነት/ አብ የመሆን ሥርዓት/ አለው። ስለዚህ በእውነት አብ ተብሎ በመጠራት ይጻናል። ወልድም ተወላዲ ነው እንጂ፣ አብ አይባልም ወይም ወላዲ አይባልም። ስለዚህ በእውነት ወልድ ተብሎ ይጠራልና ሥርዓተ ወልድና /የወልድነት ሥርዓት/ አለው። መንፈስ ቅዱስ ደግሞ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና /የመንፈስ ቅዱስነት ሥርዓት/ አለው። እንደ አብና እንደ ወልድም ሁሉ አካል አለው። አብ ተብሎ ወልድም ተብሎ አይጠራም። ነገር ግን መንፈስ ቅዱስ ከአብ የወጣ ተብሎ ይጠራል።»
ሃ ዮሐንስ ዘአንጾኪያ ገጽ 482 ክፍል 1 ምሳሌ 107 ቊጥር 6።

እንደዚሁም የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ስነትዩ እንደሚከተለው ገልጽላል፡- «ነአምን በአብ ከመ ቦቱ ሥርዓተ አብና ወውእቱ ቀዳማዊ እንበለ ጥንት ወኢይትረከብ ሀልዎቱ እምነብ ወኢምንትኒ። ወውእቱ ሀልው ወላዲ ወኢተወላዲ ውእቱ። ወነአምን በወልድሂ በሥርዓተ ወልድና ኢኮነ አበወኢ መንፈስ ቅዱስ አላ ተወልደ እምአብ እምቅድመ ኩሉ ዓለም። ወነአምን ዓዲ በመንፈስ ቅዱስ ከመዝ በሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና ኢኮነ ወላዲ ወኢተወላዲ አላ ሠረፀ እምአብ እምቅድመ ኩሉ መዋዕል። እሉ ሠለስቱ አካላት በኩሉ ጊዜ ዕሩያን በጥንተ ሀልዎ አኮ ዘይቀድም አሐዱ እምካልዑ ወካልዑ እምሣልሱ አላ ሀልዋን እሙንቱ በበአካላቲሆሙ።

ለአብ ሥርዓተ አብና እንዳለው እናምናለን። መነሻ የሌለው ቀዳማዊ ነው። ሀልው ሆኖ ይኖራል እንጂ፤ መኖሩ ከምንም ምንም የማይገኝ ነው። እርሱም ወላዲ እንጂ፤ ተወላዲ አይደለም።

በወልድ ሥርዓት ወልድንም እናምናለን። እርሱ ከዓለም ሁሉ አስቀድሞ ከአብ ተወለደ እንጂ አብም አይደለም። መንፈስ ቅዱስም አይደለም። እንዲሁም ደግሞ በመንፈስ ቅዱስ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና እናምናለን። እነዚህ ሦስቱ አካላት በየገጽቸው በዘለዓለምነት አኗኗር ምንጊዜም የተተካከሉ ናቸው። አንዱ ከሁለተኛው የሚቀድም የለባቸውም። ሁለተኛውም ከሦስተኛው አይቀድመውም። ነገር ግን በአካላታቸው ሀልዋን ናቸው። ሃይ አበ. ስነትዩ ሊ. ጳ. ዘእስክ ገጽ 504 ክ 2 ም 10 ቊጥር 4፤5።

ሳዊርስ ዘአንጾኪያ ግን፤ መደቡ ከአካል ከሆነ ብሉ የግብር ስሞች በውስጡ እንዳሉ የአካላትን ሥርዓት አቋም ብቻ ገልጽላል።

ይኸውም፡- «ነአምን በአብ በሥርዓተ አብና ወአኮ ከመ ውእቱ ወልድ፤ ወለወልድኒ በሥርዓተ ወልድና ወአኮ ከመ ውእቱ አብ ወመንፈስ ቅዱስ፤ ወለመንፈስ ቅዱስኒ በሥርዓተ ጸአት ወአኮ ከመ ውእቱ አብ ወኢወልድ። እሉ እሙንቱ ሠለስቱ አካላት ዘልፈ።

በአብ ሥርዓተ አብና እናምናለን እንጂ፤ እርሱ ወልድ እንደሆነ አድርገን አይደለም፤ በወልድ ሥርዓተ ወልድናም እናምናለን እንጂ፤ እርሱ አብ እንደሆነ አድርገን አይደለም። በመንፈስ ቅዱስ ሥርዓተ ጸአት እናምናለን ሆኖም እርሱ አብ ወይም ወልድ እንደሆነ አድርገን አይደለም። እነዚህ ምንጊዜም ሦስት አካላት ናቸው።» ሃ አበ. ሳዊርስ ዘአንጾ. ገጽ 375 ክፍል 1 ም 84 ቊጥር 5።

እንግዲህ የአካላት ሥርዓት «የተባለው ሲብራራ» ሥርዓተ አብና፤ ሥርዓተ ወልድና፤ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና» እላይ ከመምህራት የተገለጸ ትምህርታዊ ውሳኔ መሆኑን ሊገነዘቡት ይገባል።

በዚሁ መሠረት የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት አባ መቃርዮስ፡- «ወአስማቲሆሙ ለአካላት አኮ ግብር ከንቱ ሶበ ንሰምዮ ለአብ አበ አላ በእንተ ዘኮነ ወላዲ፤ ወለወልድኒ ወልደ በእንተ ዘተወልደ እምአብ፤ ወመንፈስ ቅዱስኒ መንፈስ ቅዱስ በእንተ ዘወፅአ እምአብ። አብን አብ የምንለው ስለወለደ ነው። ወልድን ወልድ የምንለው ከአብ ስለተወለደ ነው። መንፈስ ቅዱስንም መንፈስ ቅዱስ የምንለው ከአብ ስለወጣ ነውና፤ የአካላት ስሞቻቸው ከንቱ ግብር አይደለም።» ብሉአል። ሃ አበ አባ መቃርዮስ ዘእስክንድርያ ገጽ 435 ክፍል 1 ቊጥር 4።

«ሥርዓተ አብና፣ ሥርዓተ ወልድና፣ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና» እያሰኘ የሚነገር የአስማተ አካላት ሥርዓት ወይም ምድብ» አቋሙ እንደምን እንደሆነ በሚገባ መታየት ይኖርበታል።

እንደሚታወቀው ሁሉ የሥሉስ ቅዱስ አካላትና አስማተ አካላት መለወጥና መፋለስ በሌለበት አቋማቸው መጽናታቸውን ራሳቸው ይገልጻሉ።

ይኸውም ሊቁ የአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት አግናጥዮስ «አብሂ ውእቱ አብ ኢኮነ ወልደ ወኢመንፈስ ቅዱስ፤ ወልድሂ ውእቱ ወልድ ኢኮነ አበ ወኢመንፈስ ቅዱስ ወመንፈስ ቅዱስሂ ውእቱ መንፈስ ቅዱስ ኢኮነ አበ ወኢወልድ።

ኢይፈልስ አብ ለከዊነ ወልድ ወመንፈስ ቅዱስ፤ ወኢወልድ ለከዊነ አብ ወመንፈስ ቅዱስ። ወኢመንፈስ ቅዱስ ለከዊነ አብ ወወልድ። እሉ ሠለስቱ አካላት ፍጹማን ዲበ መንበረ ስብሐት።

አብ መቼም መች አብ ነው፤ ወልድን አይሆንም መንፈስ ቅዱስንም አይሆንም። ወልድም ምንም ጊዜም ወልድ ነው፤ አብንም መንፈስ ቅዱስንም አይሆንም። መንፈስ ቅዱስም ምንጊዜም መንፈስ ቅዱስ ነው፤ አብንም ወልድንም አይሆንም።

አብ ወልድ ለመሆን ወይም መንፈስ ቅዱስ ለመሆን አይፈልስም አይለወጥም። ወልድም አብ ወይም መንፈስ ቅዱስ ለመሆን፣ አይፈልስም አይለወጥም፤ መንፈስ ቅዱስም አብ ወይም ወልድ ለመሆን አይፈልስም አይለወጥም። እነዚህ ሦስቱ አካላት በምስጋና ዙፋን ፍጹማን ናቸው።» ባለው ይታወቃል።

ሃ አበ አግናጥዮስ ዘአንጾኪያ ገጽ 37 ቊጥር 1 ም. 11 ቊጥር 7፣8።

ይሁን እንጂ አስማተ አካላት ሥርዓት ለተሰኘ አብነታዊ ገለጻ መዋቅር የሆኑት በአካላቱ መደብነት የሚያንጸባርቁ «ከዊነ ወላዲና ከዊነ አሥራ፤ ከዊነ ተወላዲ፤ ከዊነ ሠራ፤» የሚባሉ የግብር ስሞች ናቸው።

ይኸውም የግብር ስሞች «አብን ወላዲ አሥራ፤ ወልድን ተወላዲ፤ መንፈስ ቅዱስን ሠራ፤» እያሰኙ ያለመለወጡንና ያለ መፋለሱን ሁኔታ፣ ይበልጥ በማግለጫ ስራህና ደማቅ ሆኖ እንዲታይ በማድረግ ገልጸውታልና ነው። እንግዲህ የአስማተ አካላት ሥርዓት /ምድብ/ የሚል አብነታዊ ገለጻ፣ በሥላሴ አካላት መለወጥና መፋለስ ላለመኖሩ፣ በግብር ስሞች መረጋገጡን የሚያጸና ማሳተም ነው።

ይህን ካየን ዘንድ፣ በቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የተሰጠውን መመሪያ ለመመልከት በቅጥነተ ሕሊና መከታተል ነው። ከመልእክተ ሲኖዲቆን አባ ዮሐንስ ዘአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት ለእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ለአባ ዘካርያስ ከጻፈው፡-

«እስመ ለአብሰ... ሎቱ ሥርዓተ አብና እስመ ውእቱ ወላዲ ወኢተወልደ፤ በእንተ ዝንቱ ይሰመይ አበ ዘበአማን። ወለ ወልድሂ ሎቱ ሥርዓተ ወልድና፤ ወበእንተዝ ይሰመይ ዘበአማን ወልደ ኢይሰመይ አበ ወኢወላዲ አላ ተወላዲ ውእቱ። ወለመንፈስ ቅዱስሂ ዓዲ ሎቱ ሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና፤ ወኢይሰመይ አበ ወኢወልደ አላ መንፈስ ቅዱስ ውእቱ ዘወፅአ እምአብ። አብ አብ ተብሎ የመጠራት ሥርዓት አለው። እርሱም ወላዲ ነው እንጂ ተወላዲና የተወለደ አይደለም። ስለዚህም በእውነት አብ ተብሎ ይጠራል። ወልድም የመወለድ ሥርዓት አለው። ስለዚህም በእውነት ልጅ ተብሎ ይጠራል። አብ ወይም ተወላዲ ተብሎ አይጠራም። መንፈስ ቅዱስም መንፈስ ቅዱስ ተብሎ የመጠራት ሥርዓት አለው። አብ ወይም ወልድ ተብሎ አይጠራም። ነገር ግን

ከአብ የወጣ መንፈስ ቅዱስ ተብሎ ይጠራል።» /50 ሃይ. አበው ዮሐ ዘአንጾ ገጽ 481 ክፍል 1 ም. 107 ቊጥር 6/።

እንደዚሁም የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ስነትዬ እንደሚከተለው ገልጾልኝ። «ነአምን በአብ ከመ ቦቱ ሥርዓት አብና ውእቱኒ ቀዳማዊ እንበለ ጥንት ወኢይትረከብ ህልምቱ ወኢምንትኒ ወውእቱ ህልው ወላዲ ወኢተወላዲ ውእቱ። ለወልድም የወልድነት ሥርዓት አለው። ስለዚህም በእውነት ልጅ ተብሎ ይጠራል። አብ ወይም ወላዲ አይባልም። ወነአምን በወልድኒ በሥርዓተ ወልድና ኢኮነ አበ ወኢመንፈስ ቅዱስ አላ ተወልደ እምአብ እምቅድመ ኩሉ ዓለም። ወነአምን ዓዲ በመንፈስ ቅዱስሂ ከመዝ በሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና ወኢኮነ ወላዲ ወኢተወላዲ አላ ሠረፀ እምአብ እምቅድመ ኩሉ መዋዕል። አብን የአባትነት ሥርዓት እንዳለው እናምናለን። እርሱ ምክንያት የሌለው ዘለዓለማዊ ነው። ከምንም ከማናቸውም ተገኘ አይባልም። እርሱም የነበረ ያለ የሚኖር በዘለዓለምነት ህልው ነውና የተወለደ አይደለም። ወላዲ ነው። በወልድና ሥርዓተ ወልድና እንዳለው እናምናለን። እርሱም አብ አይደለም። መንፈስ ቅዱስም አይደለም። ነገር ግን ከዓለም አስቀድሞ የተወለደ ተወላዲ ነው። እንደዚሁም ሁሉ መንፈስ ቅዱስ በሥርዓተ መንፈስ ቅዱስና እንዳለ እናምናለን። እርሱም ወላዲ አይደለም። ተወላዲም አይደለም። ነገር ግን ከዓለም አስቀድሞ ከአብ የሠረፀ ነው ብሎአል።» ስነትዬ ዘእስክንድርያ ሃይ አበ ገጽ 540 ክፍል 2 ቊጥር 4።

እነሆም፡- በሥሉስ ቅዱስ አካላት መካከል አንዱ አካል ለሌላው አካል ውጤት ወይም ግብሩ ሆኖ ስለማይገኝ፤ በአብርሃም በይስሐቅ በያዕቆብ ግብረ ልደታት እንደማይመሳሰል፤ በተገለጸው ሐተታዊ ማስረጃ አየን።

ምዕራፍ ሰባት።

የግብር ስም ለአካል ህላዌ የግብር ስም መባሉ እንደምን ባለ ሁኔታ ሲታይ ነው?

የግብር ስም በአቋሙ የባሕርይ ህላዌ ግብር ሳይሆንና፤ በህልውና አቋም ግብር ሳይሆን፤ በተለይ በአካል ህላዌ /ቁመና/ ግብር፤ በአካሉም ስም የግብር ስም ብቻ እንደሆነ ተገልጾአል።

በዚህም ብቻ አይደለም። የአካል ግብር ሆኖ፤ «ልዩ የግብር ስም» ተብሎ ቢጠራም እንኳ፤ ግብር አካልን ሲቀድም እንዳልታየ፤ ወይም ከሦስት አካላት መካከል አንዱ አካል ለሌላው አካል ግብሩ ውጤቱ አድርጎ ሲያሳየው እንዳልተገኘ ተብራራቶአል።

ታዲያ በአንድ ወገን «ወላዲ፥ አሥራ፤ ተወላዲ፥ ሠራ፤» በመባል የሚታወቅ የሥላሴ የግብር ስም፤ የባሕርይ የግብር ወይም የህልውና አቋም ግብር ሳይሆን ለአካል ህላዌ /ቁመና/ የግብርና የግብር ስም» ነው ተብሎ፤ በሌላ ወገንም የሥላሴ የግብር ስም ለሥላሴ የአካል ህላዌ /ቁመና/ ግብር ቢባልም ቅሉ፤ በሥሉስ ቅዱስ አካላት መካከል አንድ አካል ከሌላው አካል ግብሩ ወይም ውጤቱ አድርጎ ሲያሳይ እንደማይገኝ ተገልጾ ተነግሮአል።

እንግዲህ እንዲህ ከሆነ ዘንድ፡ ለአካል የግብር ስም ሆኖ የሚታየው እንዴት ባለ አቋም ነው።

አምን፡- «አብ ወልድን የመውለዱ ግብር፡ መንፈስ ቅዱስንም የማሥረፁ ግብር፡ እንዲሁም ወልድ ከአብ የመውለዱ ግብር፡ ደግሞ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የመሥረፁ ግብር ቁጥራቱ ወይም የቁጥራቱ ውል ያለው እምን ላይ ነው? ማለት የውሉ ቁጥራት ያለበት ህሉና ሊታይ ወይም ሊታወቅ የሚችለው እንደምንድን ነው? ብለን ልንጠይቅ እንገደዳለን።

በእርግጥ ይህ የተገለጸው አብነታዊ አባባል የሥላሴን የግብር ስም በምን ህላዌ ወይም አቋም ላይ እንዳለ አነጣጥሮ ያመለክታል። ለአካል ህላዌ የግብር ስም መባሉንም አሻሚ በሌለበት ሁኔታ ገልጾ ያስረዳል።

በዚህ ብቻም የሚወሰን አይደለም። ትምህርቱ ከገለጸበት አቋም የቃላቱን አሰካክ ጭምር እያሳወቀ፤ የግብሩ መሠረታዊ ምሥጢር በአገባቦቹ ውስጥ መኖሩንም ጭምር ሲጠቁም ይገኛል። ይህም አገባቦች ሲተነተኑ ወደሚታዩበት ወደሰዋሰው ደንብ እንድንመራ የሚገፋፋን መሆኑ የማያጠራጥር ነው።

ይህ «ልዩ የግብር ስም» በሰዋሰው ደንብ ከግሣዊ ቅጽል አቋም ተለይቶ የሚታይ አይደለም። በመሠረቱ «ወላዲ፡ አሥራዒ፡ ተወላዲ፡ ሠራዒ» ሲባል፤ በግዕዝና በአማርኛ ሰዋሰው ደንብ በሣልስ ቅጽል ዕርከን፤ በውስጡ ዘ /በውስጡ የ/ ይዞታ የሚነገር ግሣዊ ቅጽል መሆኑ በእርባ ቅምር ትምህርት ተጠናቆ የታወቀ አይደለምን? መጽሐፈ ሰዋሰው ተመልክት ዘምንኩሉ ገጽ 211-219።

በመሠረቱ ቅጽል እንደመሆኑ፤ በስምነት አቋም ቢጠራም ቅሉ፡ ቅጽል ከሆነ ዘንድ እውስጡ የተቋጠረው እንዲብራራ የሚፍታታና የሚተነተን እንዲሁም የሚጠቀለል አቋም ያለው ነው።

እንዲህ መሆኑ ከታወቀ ከተጠነቀቀ ዘንድ፤ በውስጡ ዘና /በውስጡ የ/ በግልጽ ዘ /በግልጽ የ/ መካከል ያለውን አንድነትና ልዩነት በሰዋሰው ደንብ አቅርቦን እየፈታታንና እየጠቀለልን ለመመልከት ብንሞክር፤ በአገባቡ ውስጥ ተደብቆ የሚገኘውን የግብር መሠረታዊ ምሥጢር የት እንዳለ ወደማየት እንደርሳለን።

እስቲ በመጀመሪያ ደረጃ በሣልስ ቅጽል «ወላዲ አሥራዒ፡ ተወላዲ፡ ሠራዒ» ተብለው በውስጡ ዘ የተነገሩትን ቅጽሎች ወደ ግልጽ ዘ በማዞር «ዘተወልደ ዘአሥረፁ፡ ዘተወልደ ዘሠረፁ» እንበል። ወይም በአማርኛ የወለደ ያሠረፁ፡ የተወለደ፡ የሠረፁ» እያልን በግልጽ የ አቋም እናናግር፡-

የሥሉስ ቅዱስ የግብር ስም ግብርን ለማስገኘት መንሥኬ የሚሆኑ የልዩ ልዩ መሠረታውያን አቋሞች /የባሕርይ የህልውና አቋም ውጤት ወይም ግብር /ፍሬ/ ሆኖ ላይገኝ፤ በተለይ ለአካል ህላዌ ብቻ የግብር ስም ሆኖ ለመገኘቱ የማያሻማ አብነታዊ አቋም አለው።

ይኸውም፡-

1ኛ፡ «በልብነቱ ወልድን የወለደና መንፈስ ቅዱስን ያሠረፁ አብ /የአብ አካል/ መሆኑና በዚህ መታወቁ ነው። /የታወቀ ሆኖ መኖሩ ነው/።

2ኛ፡ በቃልነቱ ከአብ የወጣ ወይም የተወለደ ወልድ /አካል ወልድ/ መሆኑና በዚህ መታወቁ ነው ወይም የታወቀ ሆኖ መኖሩ ነው።

3ኛ፡ በእስትንፋስነቱም ከአብ የወጣ ወይም የሠረፀ መንፈስ ቅዱስ /አካለ መንፈስ ቅዱስ/ መሆኑና በዚህ መታወቁ ነው። /የታወቀ ሆኖ መኖሩ ነው።/

እነሆም የሥሉስ ቅዱስ የግብር ስም በዚሁ አሻሚ በሌለበት አብነታዊ መግለጫ ግብርን ለማስገኘት፤ መንሥኤነት ካላቸው ከልዩ ልዩ መሠረታውያን ህላዌያት /አቋሞች/ ከባሕርይ፤ ከህልውና አቋም/ ሳይገኝ ለሦስቱ አካላት ህላዌያት ብቻ የግብር ስምም ሆኖ መገኘቱ፤ ዳግመኛም በአካል መደብነት ግብር የግብርም ስም ሆኖ መታወቁ፤ ጠርቶና በርቶ ይታያል።

በዚህ ጊዜ «አብ ወልድን የመውለዱ ግብር፤ መንፈስ ቅዱስንም የማሥረፁ ግብር፤ ወልድም ከአብ የመውለዱ ግብር፤ መንፈስ ቅዱስም ከአብ የመሥረፁ ግብር ያለበት ውል ወይም ቁጥራት በዚህ አብነታዊ ትምህርት ተገልጾ ስለሚታይ፤ የነገረ መለኮት ተከታታይ የሆነ ሰው ሁሉ ችል ሳይል፤ ዓይነ ልቡናውን አቅንቶ እንዲያሳርፍበት ብናሳስበው ይጠላ አይመስለንም።

ቀጥለንም በአንቀጽነት አቋም የሚገኙትን «ወለደ አሠረፀ፤ ተወለደ ሠረፀ» የሚሉትን ግሦች በአንድ በኩል አድርገን መስተፃምራውያን ቅጽሎች የሆኑትን /እነ የን/ በሌላ ወገን እናስቀምጥ።

በዚህ ጊዜም «ወለደ፤ አሠረፀ ተወለደ፤ ሠረፀ» ተብለው የተነገሩትን አንቀጾች ከመስተፃምራን ቅጽሎች ከእነ የ ለይተን ብቻቸውን ብንመለከታቸው፤ ያው ዞረው እነዚያ የአብን የወልድን የመንፈስ ቅዱስን አካላት ምሥጢራዊ ግብር በተለያየ ዘይቤ ሲገልጹ ያየናቸው የቅዱሳት መጻሕፍት አሥራው ቃላት አንቀጾች ሆነው እናገኛቸዋለን። መዝ. 109፥5። ዮሐ. 15፥26።

ስለ ግብር ስም ወይም ስለ ግብር ስም መሠረታዊ አወጣጥ በሰፊው ታትቶ ከተገለጸበት ክፍለ ትምህርታችን እንደታየው ሁሉ፤ በተለያየ ዘይቤ በየራሳቸው ጸንተው፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኙት አንቀጾች በሰዋሰው ትንተናም «ወለደ፤ አሠረፀ፤ ተወለደ ሠረፀ» ተብለው እንደገና ዞረው ሲነገሩ መገኘታቸው ሰዋሰው በነገረ መለኮት ያለበትን ድርሻ ያሳያል።

ይህን እያሰላሰልን በሌላ በኩል ያየናቸው መስተፃምራውያን ቅጽሎች እነ ዘ /እነ የ/ በአዛማጅነት ሙያቸው ወይም ይዞታቸው ግብራትን በሚገልጹ አንቀጾች ላይ ወድቀው ይጫኑዋቸውና የተጫኑዋቸውን አንቀጾች ይዘው፤ የእግዚአብሔር አቃኒም ለሆኑ አካላት ወይም አስማተ አካላት ሲቀጸሉ መታየታቸውን እንገነዘባለን። እነሆም የወለደ ያሠረፀ አብ፤ የተወለደ ወልድ፤ የሠረፀ መንፈስ ቅዱስ መሰኘታቸውን ነው።

በዚህም መስተፃምራን ቅጽሎች ለአስማተ አካላት /ለአብ ለወልድ ለመንፈስ ቅዱስ/ መቀጸላቸው፤ አንቀጾቹ በየራሳቸው የተለያዩ ፍች ወይም ዘይቤ ጸንተው የአካላት ሥላሴን ግብራት ይገልጹ ዘንድ ነው።

እንግዲህ መስተፃምራን ቅጽሎች እነ የ «ወለደ፤ አሠረፀ፤ ተወለደ፤ ሠረፀ» በሚሉና ግብራትን በገለጹ አንቀጾች ላይ ወድቀው» አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ተብለው ለሚጠሩ ለአካላት ሥላሴ ስሞች በሚቀጸሉበት ጊዜ፤ ቅጽሎቹ በአቋማቸው የሥላሴ አካላት እየራሳቸው ተለይተው በተከፍሉ የሚታወቁበትን ግብር ገልጸዋልና፤ ለሥላሴ አካላት፤ ለአካላቱም አስማት /አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ/ የግብር ስሞች መሆናቸውን የሚያረጋግጡ ሆነዋል።

አዎን፡ በአማርኛው «ወለደ፡ አሠረዐ፡ ተወለደ፡ ሠረዐ» የሚሉ አንቀጾች በመስተፃምራን ቅጽሎች አማካይነት ለአካላት ስሞች /ለአብ፡ ለወልድ፡ ለመንፈስ ቅዱስ/ ተቀጽለው ግብራቸውን ሲገልጹ ስለታዩ፤ በሙያቸው ይዞታ እንደነቅ ይሆናል።

ዳሩ ግን አንቀጾቹ በየዘይቤያቸው ሲነገሩ፤ የሚገልጹዋቸውን የአንቀጽነታቸውን አቋም ብቻ ሳይሆን፤ ይበልጥ ምሥጢሩን የሚያጐላ ሌላ ነገር እንዳለ ስለሚጠቁሙ እርሱን ለመረዳት ያጓጓል።

ይኸውም፡- «በ» የሚባል መስተዋድዳዊ አገባብ ነው «በ» የሚባል አገባብ ልብነት፡ ቃልነት እስትንፋስነት በሚሉ አስማተ ኩነታት ላይ እየተጫነ ማለት «በልብነት፡ በቃልነት፡ በእስትንፋስነት» እያሰኘ፤ በማድረጊያነት አቋም የሚገልጻቸው ቅጽሎች አመካይነት፡ ለሥላሴ አስማተ አካላት /ለአብ ለወልድ ለመንፈስ ቅዱስ/ ተቀጽለው፡ የአካላት ግብራትና የአካላት አስማተ ግብር ለመሆን እስኪበቁና እስኪታወቁ ድረስ ማድረጉ መታየት ያለበት ነገር ነው።

ይህም በአስካክ ተገልጾ ሲታይ፤ እንደሚከተለው ይሆናል። «አብ በልብነት /በከዊነ ልብ/ ወልድን መውለዱ /የወለደ መሆኑ/ መንፈስ ቅዱስንም ማሥረዑ /ያሠረዐ መሆኑ/።

ወልድም በቃልነቱ /በከዊነ ቃል/ ከአብ መውለዱ/ የተወለደ መሆኑ/ መንፈስ ቅዱስም በእስትንፋስነቱ /በከዊነ እስትንፋስ/ ከአብ መሥረዑ /ያሠረዐ መሆኑ ነው።

በዚሁ ቀዋሚ ትምህርት የምንገነዘበው ፍሬ ነገር፡ አንቀጾቹ በየዘይቤያቸው ጸንተው ራሳቸውንና የእነርሱ ጓዝ የሆኑትን የማድረጊያ ግብራትን ጭምር እንደያዙ በመስተፃምራን ቅጽሎች በእነ «የ» አማካይነት ለሥላሴ አስማተ አካላት የግብር ስሞች መሆናቸውን ነው።

አሁን ከሰዋሰው ድርሻ ስለ ሥሉስ ቅዱስ የግብር ስሞች ያጠናነውን ትምህርት በዝርዝር አሳጥረን እናጠቃልላለን።

1ኛ፡ በኃላፊ ቅጽል አቋም በውስጠ ዘ /በውስጠ የ/ የሥላሴ የግብር ስም ሆነው «ወላዲ፡ አሥራዊ ተወላዲ ሠራዊ» እያሰኙ ይነገሩ የነበሩትን «በግልጽ የ» እንዲብራሩ ሲደረግ «የወለደ፡ ያሠረዐ፡ የተወለደ የሠረዐ» ተብለው እንዲነገሩ መሆኑን።

2ኛ፡ የግሥ አንቀጾች ግብራት ከሚመሠረቱባቸው ከማድረጊያ አገባቦች ጋር ተፈቃቅረው ከመገኘታቸውም በላይ፡ አንቀጾቹ ራሳቸው በተለያየ ዘይቤ ሲነገሩ፤ ዘረው ያው የቅዱሳት መጻሕፍት አሥራወ ቃላት ሆነው መገኘታቸው፡ መዝ. 109/110/፡5። ዮሐ. 15፡26።

3ኛ፡ አንቀጾቹ በመስተፃምራን ቅጽሎች በእነ «የ» አማካይነት በዘለዓለምነት ቅጽሎች ሆነው፡ የየአካላቱን ግብራት ሲገልጹ መገኘታቸው ነው።

ባጭሩም በእነዚህ ሁሉ የአስማተ አካላት ግብራት ስሞች በዘለዓለምነት ሲኖሩ በነበሩ በቅድስት ሥላሴ አካላት፡ /አብ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ/ አቃኒማዊ ጽንዕ፡ ቅድምና ወይም ተድኅሮ /ቅደም ተከተል/ ሳይኖር፤ ከየአካላቱ ያንጸባረቀውን የወላዲነት የአሥራዊነት፤ የተወላዲነት የሠራዊነት ግብራት በልዩ አቋም ጐልተው

እንዲታዩ ማብራራት፤ ሰዋሰውም በድርሻው ያበረከተው ቁም ነገር ከፍተኛ መሆኑ ነው።

እንግዲህ «አብ ወልድን የመውለዱ ግብር፤ መንፈስ ቅዱስንም የማሥረፁ ግብር፤ ወልድም የመውለዱ ግብር፤ መንፈስ ቅዱስም የመሥረፁ ግብር ቁጥራቱ ወይም የቁጥራቱ ውል እምን ላይ እንዳለ በተገለጹት ማብራሪያዎች ተጠናቆ ይታወቃል። ይህም ገባሪ መንክራት ጎርጎርዮስና ሌሎችም ደጋጎች የቤተ ክርስቲያን መምህራን ቅዱሳት መጻሕፍትን በጥንቃቄ መርምረው፤ ስለ ቅድስት ሥላሴ አስማተ አካላትና አስማተ ግብር አቋም፤ በየፈርጁ እየለዩ የሰዋሰው ድርሻንም ሳይንቁ ያስተማሩት የትምህርተ መጠቀሙት ውጤት መሆኑን ይገነዘባል።

እነሆም በሥሉስ ቅዱስ አካላት መካከል አንዱ አካል ለሌላው አካል ውጤት ወይም ግብሩ ሆኖ ስለማይገኝና በአብርሃም በይስሐቅ በያዕቆብ ግብረ ልደታት እንደማይመሳሰል በተገለጸው ሐተታዊ መሰረጃ፡-

ይልቁንም ገባሪ መንክራት ጎርጎርዮስ «አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ የሚሉ የሥሉስ ቅዱስ አስማተ አካላት ከግብር ስምቻቸው በኋላ አለመገኘታቸውን ሲያስረዳ፤ «ሰበእ /ሰው/» በተፈጥሮ ስሙ መደበኛነት ስለተገዛ ወይም ስለ ተሾመ ሰበእ /ሰው/ ሊባል እንደሚችል፤ መስሉ ባቀረበው ማስረጃ፤ የሥላሴ የግብር ስም አቋም የተለየ ይዞታ እንዳለው በተብራራ ሁኔታ ሊታወቅ ተችሎአል።

ምዕራፍ ስምንት።

በጠቅላላው ነጥረው የተገኙ ፍሬ ነገሮች።

1ኛ፡ የሥላሴ የግብር ስም በባሕርይ ህላዌና በኩነት ህላዌ፤ በህልውና አቋምም ውጤት እየሆኑ ከሚገኙት ግብራት የተለዩ መሆኑን።

2ኛ፡ የሥላሴ የግብር ስም ለአካል ህላዌ በቻ የግብር ስም መሆኑን።

3ኛ፡ የሥላሴ የግብር ስም በሥላሴ የአካል ህላዌ የግብር ስም ቢሆንና ቢባልም ቅሉ፤ በአካላት መካከል፤ አንዱ አካል ለሌላው አካል ግብሩ ወይም ውጤቱ አድርጎ ሲያሳየው የማይገኝ መሆኑን ከሐተታዊ ገለጻው ለመለየት ይቻላል።

በዚህ ክፍል ትምህርት ውስጥ የነበረው የተሰበጠጠረው ትርጉሙ ሁኔታ የተራቀቁ መምህራን አነጣጥረው በፈለሙት መመሪያ መሠረት፤ መልካዊ አቋሙና ቦታው ስለ ሥሉስ ቅዱስ የግብር ስም ሲናገሩ፤ «ልዩ የግብር ስም» እያሉ ለመናገር የወደዱበት አሳብና መነሻን ለመረዳት አስቸጋሪ አይሆንብንም።

ስለዚህ ሥላሴ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ተብለው የሚጠሩባቸው የአካላት አስማት ከዘለዓለምነት ሲኖሩ የነበሩ አስማተ አቃኒም/ የአካላት አስማተ ጽንዕ/ ናቸውና ሰዎች ከተፈጠሩ ወይም ከተወለዱ በኋላ፤ እያንዳንዳቸው በግል ይታወቁባቸው ዘንድ «አዳም፤ አብርሃም፤ ይስሐቅ፤ ያዕቆብ፤» እየተባሉ እንደሚጠሩባቸው እንደ ተጸውዖ ሰዎች ያይደሉ መሆናቸውን ጠንቅቆ መረዳት ይገባል።

ይህም በሚገባ ለማስተዋል «ወብሂለ ሰብእሂ አኮ ውእቱ ስም፤ ዳዕሙ ውእቱ ፍጥረቱ» እስመ ለኩሉሙ ሰብእ ቦሙ ስም ለለአሐዱ አሐዱ እምኔሆሙ፤ እሉ እሙንቱ «አዳም» አብርሃም ይስሐቅ ያዕቆብ «ወገንቱ አስማቲሆሙ ወአቃኒመ እግዚአብሔር ስሙንቱ አስማት» ወአስማትኒ እሙንቱ አቃኒም። እስመ ትርጓሜሁ ለአቃኒም አካላት ጽኑዓን ወቀዋምያን ፍጹማን ገጽ ወመልክዕ ብሂል። ወሥሉስ ቅዱስ ይሰመዩ እሉንተ አስማተ ጽኑዓን።

ሰብእ ማለትም ፍጥረቱ /የተፈጥሮ ስሙ/ እንጂ የተጻውያ ስሙ አይደለም። ሰዎች ሁሉ እያንዳንዳቸው የሚጠሩበት የተጻውያ ስም አላቸው። እነዚህም «አዳም አብርሃም ይስሐቅ ያዕቆብ» እየተባሉ የሚጠሩባቸው የተጻውያ ስሞቻቸው ናቸው።

የእግዚአብሔር አቃኒም ግን አስማት ናቸው። አስማትም አቃኒም ናቸው። የአቃኒም ትርጓሜ ጽኑዓንና ቀዋምያን በገጽና በመልክ ፍጹማን የሆኑ አካላት ማለት ነው። እንግዲህ ልዩ ሦስት የሆኑ አካላት ጸንተው በሚኖሩ በእነዚህ አስማት ይጠራሉ። ሲል ሊቁ የተናገረውን እንደገና እዚህ ላይ አቅርበው ቢያሰላስሉት፤ ትምህርቱ በደኅና አኳኋን ተገልጸና ተብራርቶ እንደሚገኝ ይታመናልና፤ በዚሁ ጸንቶ ይቁም።

አሁንም ከእነዚህ የተጻውያ ስሞች ላንወጣ የምናጠናቅቀው ጠቃሚ ትምህርት አለን። ይኸውም ደግሞ «ሰብእ /ሰው/» ሲገኝ የተገኘ የተፈጥሮ ስም ሆኖ በሚጠራበት አንጻር፤ /ንጽጽር/ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ የሚያሰኙ የአካላተ ሥላሴ ስሞች በዘላለምነት ሲኖሩ ለነበሩ አካላት፤ አስማተ አቃኒም /የሥሉስ ቅዱስ አካላት / አስማተ ጽንዕ እንደመሆናቸው መጠን፤ በዚያው መደብ ወላዲ፤ አሥራዒ፤ ተወላዲ፤ ሠራዒ ተብለው፤ በግብር ስሞቻቸው እንደሚጠሩ የታወቀ ሆኖአል። ነገር ግን በግብር ስሞቻቸው «ወላዲና አሥራዒ ተወላዲ ሠራዒ» ቢባሉም በባሕርይ ግብር ልዩነት በአካልም ቅድምናና ተድገሮ በሚኖራቸው በአብርሃም በይስሐቅ በያዕቆብ ግብረ ልደት /ግብር/ ተረክቦ የዓይነትና አምሳል የማይመጣጡ መሆናቸውን ጠንቅቆ መረዳት ያሻል።

የዚህም ልዩነት ዓይነተኛ ምሥጢር፡- /ምክንያት/ ለሥሉስ ቅዱስ ልዩ የግብር ስሞች የሚሆኑ «መወለድና ማሥሪዕ» አካላተ ሥላሴንና አካላቱ የሚጠሩባቸውን «አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ» የሚሉ ስሞችን የማያስገኙና የማይቀድሙ ስለሆኑ ነው።

እንደሚታወቀው ሁሉ፤ አብርሃም ይስሐቅን በወለደ ጊዜ፤ ይስሐቅ በአካሉና በባሕርዩ ከአብርሃም አካል ተከፍሎ ተወልዶአል። ያዕቆብም ከይስሐቅ በተወለደ ጊዜ፤ ያዕቆብ በአካሉና በባሕርዩ ከይስሐቅ አካልና ባሕርይ ተከፍሎ ተወልዶአል።

ከዚህም የተነሣ በአርእስተ አበው /ያባቶች አለቆች በሆኑ/ በአብርሃም በይስሐቅ በያዕቆብ ግብር ልደት /ግብረ ተረክቦ/

- 1ኛ፤ አካል ከአካል መከፈሉን፡- ዘፍጥ. 15፥4፤ 5።
- 2ኛ፤ የአካላት ቅደም ተከተልን፡- ዘፍጥ. 21፥5-7።
- 3ኛ፤ ከፍተኛነትን ዝቅተኛነትን፡-
- 4ኛ፤ ልሂቅና ደቂቅ ሆኖ መገኘትን፡-
- 5ኛ፤ በተፈጥሮ ሥርዓት ማዘዝና መታዘዝን፡- ዘፍጥ. 22፥5-12።

6ኛ፡ በባሕርይ፡ ግብር፡ የዕውቀት የፈቃድ የሥልጣን የክሂል ልዩነትንና የመሳሰለውን ግብር ሁሉ ሲታይበት ይገኛል።

«ወላዲ አሥራዊ ተወላዲ ሠራዊ በሚያሰኝ በሥሉስ ቅዱስ የግብር ስሞች ይዞታ ግን፡ የሥላሴ አካላት ግብር ቢገለጽባቸው እንጂ፡ የግብር ስሞች ለሥላሴ አካላት ስሞች መገኛ ምክንያት ስላልሆኑ፤ የአካላት ቅደም ተከተል ልሂቅና ደቂቅ የሚያሰኝ አቋም፤ የማዘዝና የመታዘዝ ሁኔታ አይገኝባቸውም። እንዲሁም የሥሉስ ቅዱስ የባሕርይ ግብር የዕውቀት የፈቃድ የሥልጣንና የክሂል ልዩነት አይገኝም። ማቴ. 11፡27። የቤተ ክርስቲያን መምህራን ስለዚህ ነገር የተጠናቀቀ ትምህርታዊ መመሪያ ሰጥተዋል። ከእነርሱም መካከል የአንጾኪያ ሊቀ ጳጳሳት አባ ዮሐንስ አጠቃሎ የተናገረውን እንመልከት። «እስመ አብ ህልው እምቅድመ ኩሉ መዋዕል ወአዝማን ወወልድኒ ህልው እምቅድመ ኩሉ መዋዕል ወአዝማን፤ ወመንፈስ ቅዱስኒ ህልው እምቅድመ ኩሉ መዋዕል ወአዝማን። አብሰ ኢተወላዲ ውእቱ፤ ወባሕቱ ወልድ ተወልደ እምኔሁ፤ ከመ ብርሃን ዘእምብርሃን ወመንፈስ ቅዱስኒ ወጽኦ እምኔሁ። ወሶበሂ ንቤ ከመ አብ ኢተወልደ፤ ወወልድኒ ተወልደ፤ ወመንፈስ ቅዱስኒ ሠረዐ እምኔሁ፤ ኢተሐሊ ከመ ወልድ የሐዕፅ እምአብ፤ ወመንፈስ ቅዱስኒ እምወልድ ከመ ልደተ አበው አብርሃም ይስሐቅ ወያዕቆብ። አላ ዕሩያን እሙንቱ በቅድምና ወበመልክና ወበፈጢረ ፍጥረታት፤ ወበኩሉ ግብር ዘይደሉ ለእግዚአብሔር። አብ ከጊዜያትና ከአዝማናት ሁሉ አስቀድሞ ህልው /ያለ/ ነው። ወልድም ከጊዜያትና ከአዝማናት ሁሉ አስቀድሞ ህልው /ያለ/ ነው። ነገር ግን ወልድ ብርሃን ከብርሃን እንደሚገኝ ከአብ ተወልዶአል። መንፈስ ቅዱስም ከእርሱ ሠርዖአል እንጂ፤ አብ የገዛ ራሱ ግን ያልተወለደ ነው። ሆኖም አብ አልተወለደም፤ ወልድ ከእርሱ ተወለደ፤ መንፈስ ቅዱስም ከእርሱ ሠረዐ ብንልም፤ እንደ አብርሃምና እንደ ይስሐቅ እንደ ያዕቆብ ልደት መስሎህ፤ ወልድ ከአብ እንደሚያንስ መንፈስ ቅዱስ ከወልድ እንደሚያንስ አድርገህ አታስብ። ነገር ግን ሥላሴ በቅድምና በምልክና ፍጥረታትን በመፍጠር በጠቅላላ እግዚአብሔር ሊያደርገው በሚገባ ሥራ ሁሉ የተተካከሉ ናቸው» ብሎአል። ሃ አበ ዮሐ ዘአንጾ ገጽ 481 ክፍል 1 ቊጥር 3።

አባ ሕርያቆስም፡- «አኮ ከመ አብሃም ዘይልህቅ እምይስሐቅ፤ ወይስሐቅ ዘይልህቅ እምያዕቆብ አኮ ከማሁ ለመለኮት ኢይልህቅ አብ እምወልዱ፤ ወወልድኒ ኢይልህቅ እመንፈስ ቅዱስ፤ ወመንፈስ ቅዱስኒ ኢይንዕስ እምወልድ፤ ወወልድኒ ኢይንዕስ እምአቡሁ። አኮ ከመ አብርሃም ዘይኤዝዝ ለይስሐቅ በሕገ ፍጥረት ወይስሐቅ ዘይኤዝዝ ለያዕቆብ አኮ ከማሁ ለመለኮት ኢይኤዝዝ አብ ለወልድ በከዊነ አብ፤ ወኢየዐቢ ወልድ በከዊነ ወልድ፤ ወመንፈስ ቅዱስ ዕሩይ ውእቱ። አብርሃም ከይስሐቅ እንደሚልቅ ይስሐቅም ከያዕቆብ እንደሚልቅ አይደለም። በመለኮት አቅዋም እንደዚያ ያለ ሁኔታ የለም። አብርሃም ይስሐቅን በፍጥረት ሥርዓት እንደሚያዝዘው አይደለም። ይስሐቅም ያዕቆብን እንደሚያዝዘው አይደለም። በመለኮት እንደዚህ ያለ ነገር መኖር የለበትም። አብ አብ በመሆን ምክንያት ወልድን አያዝዘውም። ወልድም ልጅ ስለሆነ አይበልጥም፤ መንፈስ ቅዱስም ከእርሱ የተተካከለ ነው።» ብሎአል።

መጽሐፈ ቅዳሴ ዘአባሕርያቆስ፡- አባ ቴዎፍሎስ ጳጳስ ዘሐረር ብላታ መርስዔ ጎዘን ከተረጉሙት ገጽ 86 ቊጥር 55፡56 ተመልከት። አትናቴዎስ ሐዋርያዊ «ኢሁሉ አብ ዘመነ ዘእበለ ወልድ፤ ወዘእንበለ መንፈስ ቅዱስ አላ ወትረ ህልው ምስሌሆሙ በኩሉ ጊዜ፤ አብ ያለ ልጅና ያለ መንፈስ ቅዱስ የኖረበት የለም። በዚህ ጊዜ ቢታወስ መልካም ነው። ሃይ አበ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ ገጽ 84 ክፍል 12 ቊጥር 8። እንደዚሁም ጎርጎርዮስ ገባሬ መንክራት «ወአካሎሙኒ ለሥሉስ ቅዱስ ወአስማቲሆሙ አልቦ ውስቴቶሙ ዘይዴገር። አላ ብሉያን መዋዕል እምቀዲሙ

ዘእንበለ ጥንት። የሥሉስ ቅዱስ አካላቸውና ስሞቻቸው ወደ ጓላ የሚገኝ የለባቸውም።
ነገር ግን ያለ መነሻ ከመጀመሪያ ብሉያን መዋዕል /የዘመን አርጌዎች/ ናቸው። ማለቱ
በዚህ ክፍል ትምህርት ጉልቶ የሚያንጸባርቅ ማስረጃ ነው።

ኅርጎ ገባሬ መንከራት ሃይ አበ ገጽ 40 ክፍል 1 ቍጥር 5።

እንዲሁም ሳዊርስ ዘእንጸኪያ፡- «ወአልቦ በውስተ ቅድስት ሥላሴ ግብርናት
ወኢተጋንዮ ወኢይትሉዓል አሐዱ እምካልዑ በመዓርገ መለኮት ወኢይኤዝዞ አሐዱ
ለካልዑ ከመ ተለአኪ በሥልጣኑ አላ እሙንቱ ዕሩያን በአሐዱ ክብር ዘመለኮት
ወምልክና ወሉዓሌ ብርሃን ዘአኅዜ ኩሉ። ኢህሉ አብ ግሙራ ወኢ ከመ ቅጽበተ ዓይን
ዘእንበለ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ወኢህሉ ወልድ ግሙራ ወኢ ከመ ቅጽበተ ዓይን
ዘእንበለ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ወኢህሉ ወልድ ግሙራ ወኢ ከመ ቅጽበተ ዓይን
ዘእንበለ አብ ወወልድ ወኢህሉ መንፈስ ቅዱስ ግሙራ ወኢ ከመቅጽበተ ዓይን ዘእንበለ
አብ ወወልድ። አላ ሥሉስ ቅዱስ ዕሩያን ወህልዋን ወትረ ዘእንበለ ጥንት
ወኢተፍጻሚት።»

እስቲ ይህ አባባል በሰዋሰው ደንብ ተተንትኖ ከተብራራው መሠረታዊ ትምህርት
ጋር ምን ያህል አንድነት እንዳለው እናስተያየው፡-

ከሰዋሰው ከወሰድነው ከግሣዊ ቅጽል ውስጠ ዘ /ውስጠ የ/ ተብሎ የሚነገር ሣልስ
ቅጽል «ወላዲ አሥራዊ፣ ተወላዲ፣ ሠራዊ» የሚሉ የግብር ስሞችን በግልጽ የ
በመዘርዘር «የወለደ፣ ያሠረፀ የተወለደ፣ የሠረፀ» መባላቸውን ቀጥሎም የግሥ
አንቀጾች ግብራት ከሚመሠረቱባቸው ከማድረጊያ አገባቦች ጋር መገኘታቸውና
አንቀጾች ራሳቸው በተለያዩ ዘይቤ ቆመው መነገራቸው ከዚህም ጋር አንቀጾች
በመስተጻምራውያን ቅጽሎች አማካይነት በዘለዓለምነት ጸንተው ለሚኖሩ ለሥላሴ
አስማተ አካላት /አቃኒም/ ቅጽሎች ሆነው የየአካላቱን ግብራት መገለጻቸውን
አይተናል።

ይህም በአሰካክ ሲገለጽ፡- «በልብነቱ ወልድን የወለደና መንፈስ ቅዱስን ያሠረፀ
አብ /መሆኑን በቃልነቱ ከአብ የተወለደ ወልድ/ መሆኑን፡- በእስትንፋስነቱ ከአብ
የሠረፀ መንፈስ ቅዱስ መሆኑን» የሚያሳይ ቀዋሚ ትምህርት አስገንዝቦአል።

ይህም ቀዋሚ ትምህርት የአስማተ አካላት ግብራት የሆኑ ስሞች በዘለዓለምነት
ሲኖሩ በነበሩ በቅድስት ሥላሴ አካላት /አብ፣ ወልድ፣ መንፈስ ቅዱስ/ አቃኒማዊ
ጽንዕ ዘንድ ቅድምና ተድጎሮ /ቅደም ተከተል/ ሳይኖር በአካላቱ ያንፀባረቀውን
የወላዲነት፣ የአሥራዊነት፣ የተወላዲነት፣ የሠራዊነት ግብራት በልዩ ልዩ አቋም
ማሳየት ሆኖ ይገኛል።

አሁን ስለ ግብር ስሞች የተናገርነውን ልንደመድም ነው። ይህ የግብር ስም
የተገኘው «ጸአት» ከሚል ቃል ይኸውም ማለት ቃል ከልብ በመውጣቱ እስትንፋስም
ከልብ በመውጣቱ ሲሆን፤ ነገር ግን ጸአቱ ከህላዌ መለኮት አንድነት መጠበቁን
በሚያተኩሩበት ጊዜ አይደለም። በዚህ ጊዜ ጸአቱ ያለተመትሮ፣ ያለተከፍሎ መገኘቱን
ብቻ ነው የሚገልጸው።

ሀ፡ ነገር ግን ጸአቱ በወፃኢያት በልብ በቃል በእስትንፋስ አወጣጥና የወፃኢያት
ምሥጢራውያን የተለያዩ አኳኋን ሲያመለከት በሚገኝበት ዚዜ ማለት የቃል
ከልብ አወጣጥ /የአወጣጡ አኳኋን / «ተነገረ» በሚል ዘይቤ ሲነገር፤ እንዲሁም
የመንፈስ ቅዱስ ከልብ አወጣጥ /የአወጣጡ አኳኋን/ ተተነፈስ በሚል ዘይቤ
ሲነገር፤ በሚያተኩሩበት ጊዜ የሚገለጽ ጸአት ማለታችን ነው።

- ለ፡ ቃል ተነገረ፡ እስትንፋስ ተተነፈሰ፡ በሌላም አገላለጽ «ተወለደ፡ ወይም ሠረፀ» ተብለው ሲነገሩ እንዳይኖር፡ ግብር ግብራቸውን እየለዩ ከመፋለስ ከመለዋወጥ አንዱ የሌላውን ግብር ከመዋስ የሚጠብቁ መሆናቸውን ገልጸዋል።
- ሐ፡ የግብር ሰሞች ስምነታቸው ለአካላት እንጂ፤ ለባሕርይ ወይም ለህልውና አቋም አለመሆኑ፡-
- መ፡ የግብር ስም የአካል ግብር ቢሆንም አንዱ አካል ለሌላው አካል ግብር እንደሚሆን አለማሳየቱ፡-
- ሠ፡ የግብር ስም በአካል መደብነት ተገኘ እንጂ አካልን አለማስገኘቱ፡-
- ረ፡ የግብር ስም በአካል መደብነት ተገኝቶ የግብራትን ህሉና መግለጹ፡-
- ሰ፡ የግብር ሰሞች በአካላት መደብነት እንደሆኑ የአካላትን ግብራት በማንፀባረቃቸው «የአካላት ሥርዓት አስማትን» ሰሞችን በማስገንዘባቸው ነው።

7ኛ፡ ታላቅ ክፍል።

በፈቃደ አቡሁ ወበምክረ ወልዱ
ወበሥምረተ መንፈሱ ቅዱስ መጽሐ ወአድኅነነ
በአባቱ ፈቃድ በልጁም ምክር
በመንፈስ ቅዱስ ሥምረት
መጣና አዳነን።

እግዚአብሔር ወደ ሰው ተመለከተ።

ሰብሐት ለአብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ከዘለዓለም እስከ ዘለዓለም ላለ ለነበረ ለሚኖር አሜን። ለከ ይደሉ እእግዚአ አምላክን ሰብሐት ወክብር ወኃይል ለዓለም ዓለም አሜን። እስመ አንተ ፈጠርክ ኩሉ ወበፈቃደ ዚአክ ይሄሉ ኩሉ ዘተፈጥረ።

ጌታችንና አምላካችን ሆይ፤ አንተ ሁሉን ፈጥረሃልና። ስለ ፈቃድህም ሆነዋልና ተፈጥረዋልምና ክብር ውዳሴ ኃይልም ልትቀበል ይገባሃል። እያሉ በዙፋኑ ፊት አክሊላቸውን ያኖራሉ። ራዕይ 4፡10፤11።

ዘይፈቅዶ አብ ይፈቅድዎ ወልድ ወመንፈስ ቅዱስ። ወለዘሂ ይፈቅዶ ወልድ ይፈቅድዎ አብ ወመንፈስ ቅዱስ። ወለዘሂ ዓፄ ይፈቅዶ፤ መንፈስ ቅዱስ ይፈቅድዎ አብ ወወልድ።

አብ የሚወደውን ወልድና መንፈስ ቅዱስ ይፈቅዱታል፤ ወልድ የሚፈቅደውን አብና መንፈስ ቅዱስ ይፈቅዱታል፤ ዳግም መንፈስ ቅዱስ የሚፈቅደውን አብና ወልድ ይፈቅዱታል። በዚህም ሁኔታ በግብር ሲታይ እንደሚከተለው ይብራራል።

እግዚአብሔር ሰውን በመልኩና በምሳሌው ፈጠረው። ሰው ግን በእባብ ተታለለና፤ በኃጢአት ወደቀ። እግዚአብሔር ወደ ሰው ተመለከተ። ጻድቅ የለም አንድ ስንኳ አስተዋይም የለም እግዚአብሔርን የሚፈልግ የለም ሁሉ ተሳስተዋል። በአንድነትም የማይጠቅሙ ሆነዋል፤ ቸርነትም የሚያደርግ የለም፤ ጉርሮዋቸው የተከፈተ መቃብር ነው፤ በመላሳቸው ሸንግለዋል፤ የእባብ መርዝ በከንፈሮቻቸው አለ፤ አፋቸው እርግማንና መራራነት ሞልቶበታል፤ እግሮቻቸው ደምን ለማፍሰስ የፈጠኑ ናቸው፤ ጥፋትና ጉስቁልና በመንገዳቸው ይገኛል። የሰላምን መንገድ አያውቁም፤ በዓይኖቻቸው ፊት እግዚአብሔርን መፍራት የለም። ሁሉ ከእግዚአብሔር ፍርድ በታች ይሆን ዘንድ ነው፤ ሥጋ የለበሰው ሁሉ በእርሱ ፊት ስለማይጻድቅ ነው፤ ኃጢአት በሕግ ይታወቃልና።

በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ የሰው ልጅ ይሰቀል ዘንድ እግዚአብሔር አንዲያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ እንዲሁ ዓለሙን ወድደዋልና። ዓለም በልጁ እንዲድን እንጂ በዓለም ሊፈርድ እግዚአብሔር ወደ ዓለም አልላከውምና። በእርሱ የሚያምን አይፈረድበትም። በማያምን ግን በአንዱ በእግዚአብሔር ልጅ ስም ስላለመነ አሁን ተፈርዶበታል።

እነሆም እግዚአብሔር አመላክ በበጎ ፈቃዱ በሥላሴነት ምክር ሰውን ለመፍጠር ፈቀደ። ሰውንም በመልኩና በምሳሌው ፈጠረ። ሰው ግን በአሳቹ በእባብ ምክንያት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ተላለፈ። በኃጢአት ወደቀ። የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ተቃወመ።

በፈቃዱና በሥላሴነት ምክር ሰውን ማዳን ፈቀደ። «እነሆም ዘይፈቅዶ አብ ይፈቅደዎ ወልድ ወመንፈስ ቅዱስ፤ ወዘይፈቅዶ ወልድ ይፈቅድዎ አብ ወመንፈስ ቅዱስ፤ ወዘይፈቅዶ መንፈስ ቅዱስ ይፈቅድዎ አብ ወወልድ።»

እነሆም ሰውን ከኃጢአቱና ከውድቀቱ ለማደን እግዚአብሔር ለዓለም ቤዛ ይሆን ዘንድ አንድያ ልጁን አሳልፎ ሰጠ። ልጁም ቤዛ ሆነ፤ ለዓለም አልፎ ተሰጠ፤

መጀመሪያ ሥጋ ሆነ በእኛም አደረግ በቤተ ልሔም በበረት ተወለደ፤ የባሪያ መልክ ወሰደ፤ በአርአያ ገብር ተወለደ፤ ሕፃን ሆኖ ተዋረደ፤ በጨርቅ ተጠቅልሎ በበረት ተኛ። ወደ ምድረ ግብፅ በሄድኩስ ተሰደደ፤ በሪህብና በጥም በችግር በምድረ ግብፅ በረሃ ተቃጠለ። በሰው ልጆች ሊደርስ ያለው ሁሉ በለጋ ሰውነቱ ላይ ደረሰበት።

ከእናቱ ከቅድስት ማርያም ዕቅፍ ውስጥ ሆኖ ወደ ምድረ ግብፅ ሄዶ በሰደት ስለ ደረሰበት ችግር ሄድኩስ ስለሞተ ወደ ምድረ እስራኤል ይመለስ ዘንድ በየሴፍ በሕልም ወደ ምድረ እስራኤል ይመለስ ዘንድ መልአክ ተናገረው። ሕፃኑን ከእናቱ ጋር ይዞ እንዲመለስ ከመልአክ ተነገረው። አርኪላሶስ በሄድኩስ ፈንታ ስለነገሠ የሴፍ ፈራና ከዚያ ፈቀቅ አለ። ከዚያም እየተጉላላ በናዝሬት አደገ።

በዚያ ጊዜ መጥምቁ የሐንስ መንግሥት ሰማያት ቀርባለችና ንስሐ ግቡ እያለ በየርዳኖስ ወንዝ የንስሐ ጥምቀት ያስተምር ጀመረ። «የእግዚአብሔር ቃል ወልድ ቸር እረኛ «ጠባቂ» ነው።»

እነሆም በሥምረታዊ ተልእኮ እዘዝ ይዘት መሠረት የእግዚአብሔር ቃል ወልድ ቸር እረኛ፤ «ኖላዊ» ቸር ጠባቂ ተብሎ መገለጹ በመጽሐፍ ቅዱስ ተነግሮ ይገኛል። በሰው ልጆች ታሪክም እረኛ «ኖላዊ» ጠባቂ ሲባል፤ የእረኝነት ተግባር በጥቅምና በዋጋ የተመሠረተ መያወጥም ዝቅተኛ ተደርጎ የሚታይ ነው። አንዳንድ ጊዜስ ሰድብም አለበት።

በእግዚአብሔር መንግሥትና ሥልጣን ግን ኖላዊ እረኛ መባልና የእረኝነት ግብር እግዚአብሔር በጎ በሆነ ፈቃድ ካለመኖር ወደመኖር ፍጥረታትን ከመፍጠሩ ጋር የተያያዘና ፈጽሞ ያልተለየ የማይለይ ሁኔታን የያዘ ምሥጢራዊ ግብር ሆኖ ነው የሚታይ።

እነሆም እግዚአብሔር በበጎ ፈቃዱ የሚታዩትንና የማይታዩትን ፍጥረታት ሁሉ ካለመኖር ወደመኖር አምጥቶ ፈጠረ። ታዲያ እነዚህን በበጎ ፈቃዱ የፈጠራቸውን ፍጥረታት ካለመኖር ወደመኖር ካመጣቸው በኋላ፤ ዝም ብሎ በገዛ ራሳቸው እንዲኖሩ ተዋቸውን? የለም። ፍጥረቱን ካለመኖር ወደመኖር አምጥቶ አልተወም። እንደዚህ ያለ አምላክ አይደለም።

ነገር ግን እግዚአብሔር ሁሉን የሚችል፤ ሁሉን የሚይዝ፤ በሁሉ የሞላ አምላክ በመሆኑ በበጎ ፈቃዱ የፈጠረውን ፍጥረት፤ ይጠብቀዋል ማለት እረኛ «ኖላዊ» ሆኖ ይሸከመዋል። ይመግበዋል፤ ጉዳት እንዳይደርስበትም ይጠብቀዋል ያድነዋል ይከባከቡዋል እንጂ፤ እንዳልፈጠረው እንዳልሠራው ሆኖ ችላ አይለውም፤ አይተወውም። ይህ ሁሉ በሚታይና በማይታይ ፍጥረት ሁሉ ኖላዊ «እረኛ» ሆኖ ሲጠብቅ የሚገኝበት መንገድ ነው። ስለ ሰው ያለው ጥንቃቄ እነሆ፤ ጌታ እግዚአብሔር እንደ ኃያል ይመጣል ከንዱም ስለ እርሱ ይገዛል። መንጋውን እንደ እረኛ ያሰማራል፤ ጠባቂነቱን በከንዱ ሰብስቦ ይሸከማል። የሚያጠቡትንም በቀስታ ይመራል። ተብሎ መንገሩን እንመለከታለን። ኢሳ. 40፥10፤11።

ለሰው ያለው አጠባበቁ ግን በሰው ልጆች ዘንድ ከዚህ ይበልጥ ጉላ ብሎ የሚታይ ነው። ለዘላለም የሚኖር ሰውም ቅዱስ የሆነ ከፍ ያለው ልዑል እንዲህ ይላል፡- የተዋረዱትን ሰዎች መንፈስ ሕያው አደርግ ዘንድ፤ የተቀጠቀጠውንም ልብ ሕያው አደርግ ዘንድ፤ የተጠቀቀጠና የተዋረደ መንፈስ ካለው ጋር በከፍታና በተቀደሰ ስፍራ እቀመጣለሁ። መንፈስም የፈጠርሁትንም ነፍስ ከፊቱ እንዳይዘል ለዘላለም አልጣለም። ሁልጊዜም አልቂጣም ስለ ኃጢአቱ ጥቂት ጊዜ ተቂጥቼ ቀስፍሁት። ፊቱን ሰውራ ተቂጣሁ። እርሱም በልቡ መንገድ እያፈገፈገ ሄደ። መንገዱን አይቻለሁ።

እፈውሰውማለሁ፤ እመራውማለሁ፤ ለእርሱና ስለ እርሱም ለሚያለቅሱ መጽናናትን እመልሳለሁ፤ የከንፈሮችን ፍሬ እፈጥራለሁ፤ ለቅርብም በሩቅም ላለው ሰላም ሰላም ይሁን። እፈውሰውማለሁ፤ ይላል እግዚአብሔር። ኢሳ. 57፥15-19። «በመሠረቱም እግዚአብሔር እረኛ መሆኑን የእሥራኤል ልጆች ያውቁ ነበር።

እነሆም ንጉሡ ዳዊት «እግዚአብሔር እረኛዬ ነው፤ የሚያሳጣኝ የለም፤ በለመለመ መስክ ያሳድረኛል። በዕረፍት ውጋም ዘንድ ይመራኛል። ነፍሴን መለሳት። ስለ ስሙም በጽድቅ መንገድ መራኝ። በሞት ጥላ መካከል ብሄድ እንኳ፤ አንተ ከእኔ ጋር ነህና ከፋን አልፈራም። ብትርህና ምርኩዝህ እነርሱ ያጽናኑኛል።» እያለ በእግዚአብሔር እረኛነት «ናላዊ» መሆን ወይም ጠባቂነት ይመካ ነበር። መዝ. 22/23/፥1-4።

በሌላም ቦታ እግዚአብሔር የእሥራኤል ጠባቂ እንደሆነ ተገልጿል። «ዓይኖቼን ወደ ተራሮች አነሣሁ። ረድኤቴ ከወዴት ትምጣ? ረድኤቴ ሰማይንና ምድርን ከሠራ ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው። እግርህን ለመናወጥ አይሰጠውም። የሚጠብቅህም አይተኛም። እነሆ እሥራኤልን የሚጠብቅ አይተኛም አያንቀላፋም። እግዚአብሔር ይጠብቀሃል። እግዚአብሔር በቀኝ እጅህ በኩል ይጋርድሃል። ፀሐይ በቀን አያቃጥልህም። ዉረቃም በሌሊት። እግዚአብሔርኤል ከከፋ ሁሉ ይጠብቅሃል። ነፍሱህንም ይጠብቃል።» መዝ. 120/121/፥1-8። ኢሳ. 27፥2-4።

እግዚአብሔር እነሆ፤ «በጎቼን እሻለሁ እፈልጋቸዋለሁ። እረኛ በተበተኑት በጎች መካከል ባለ ጊዜ መንጋውን እንደሚፈልግ፤ እንዲሁ በጎቼን እፈልጋለሁ። በደመናና በዉለማ ቀን ከተበተኑበት ስፍራ ሁሉ አድናቸዋለሁ፤ ከአሕዛብም ዘንድ አወጣቸዋለሁ። ከአገሮችም እሰበስባቸዋለሁ። ወደ ዝግ አገራቸውም አመጣቸዋለሁ። በእስራኤል ተራሮች ላይ በፈላሾችም አጠገብ በምድርም ላይ ሰዎች በሚኖሩበት ስፍራ ሁሉ አሰማራቸዋለሁ። በመልካም ማሰማሪያ አሰማራቸዋለሁ። ጉርናአቸውም በረጅሞቹ በእሥራኤል ተራሮች ላይ ይሆናል። እኔ ራሴ በጎቼን አሰማራለሁ፤ አስመስጋቸዋለሁ። ይላል ጌታ እግዚአብሔር የጠፋውን እፈልጋለሁ። የባዘነውንም እመልሳለሁ። የተሰበረውንም እጠግናለሁ። የደከመውን አጸናለሁ... በፍርድም አጠብቃቸዋለሁ። ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል ተብሎ ተነግሮአል።» ሕዝ. 34፥11-16።

እንግዲህ እግዚአብሔር እረኛ ወይም ጠባቂ «ናላዊ» መሆኑን ካየን ዘንድ ይልቁንም እረኛነቱ «እረኛነቱ» ጠባቂነቱ በበጎ ፈቃዱ፤ ፍጥረታትን ከመፍጠሩ ጋር የተያያዘ መሆኑን ካየን ዘንድ የእግዚአብሔር ቃል ወልድ ቸር ጠባቂ «እረኛ» ስለተባለበትና ስለሆነበት ትምህርታዊ ገለጻ ብንመለከት፤ እውነተኛ ምሥጢሩን ልናይ እንችላለን።

ከዚህ በላይ እንደተገለጸው፤ ልዑል እግዚአብሔር በበጎ ፈቃዱ ፍጥረታትን እንደፈጠረና፤ የፍጥረታት እረኛና ጠባቂ እግዚአብሔር መሆኑን ተመልክተናል። ስለሆነም በእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ፍጥረታት ሲፈጠሩ በእግዚአብሔር ቃል እንደተፈጠሩ ተገልጾ የለምን? ዕብ. 11፥3።

ይህ ቃል በመጀመሪያ የነበረና በእግዚአብሔር ዘንድ የነበረ፤ ራሱም እግዚአብሔር የነበረ፤ ሁሉ በእርሱ የሆነ፤ ያለ እርሱ ግን ከሆነው ሁሉ አንዳች ስንኳ ያልሆነ፤ የእግዚአብሔር አንድያ ልጁ አይደለምን? የሰው ብርሃን የምትሆን ሕይወት በእርሱ ያለች የሁሉ ፈጣሪና ሠራ፤ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ጋር በአንድ መለኮት የሚኖር ሲሆን፤ ለፍጥረቱ የሚያስብ ቸር እረኛና ጠባቂ ነው።

ይህ ቃል በመጀመሪያ የነበረና በእግዚአብሔር ዘንድ የነበረ፤ ራሱም እግዚአብሔር የነበረ፤ ሁሉ በእርሱ የሆነ፤ ያለ እርሱ ግን ከሆነው ሁሉ አንዳች ስንኳ ያልሆነ፤ የእግዚአብሔር አንድያ ልጁ አይደለምን? የሰው ብርሃን የምትሆን ሕይወት በእርሱ ያለች የሁሉ ፈጣሪና ሠራ፤ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ጋር በአንድ መለኮት የሚኖር ሲሆን፤ ለፍጥረቱ የሚያስብ ቸር እረኛና ጠባቂ ነው።

ይህን በመረዳት፤ የእሥራኤል ሕዝብ ይህን ቸር ጠባቂን፤ «የእሥራኤል ጠባቂ ሆይ፤ አድኖጥ። በኪሩቤል ላይ የምትቀመጥ ተገለጥ... ኃይልህን አንሣ። እኛንም ለማዳን ናና አድነን። አቤቱ፤ መልሰን፤ ፊትህን አብራ፤ እኛም እንድናለን» አሉ። መዝ. 79/80/፡1-3።

እንግዲህ ሕዝብ እሥራኤል ይህን በኪሩቤል ላይ የሚቀመጥና መንጋውን እንደ የሴፍ በጎች የሚመራ የእሥራኤል ጠባቂን «እረኛን» አድምጥና ተገለጥ ፊትህንም አብራና ኃይልን አንሥተህ አድነን እያሉ በናፍቆት ጥሪ ማድረጋቸው ከምን የተነሣ ይሆን? አዎን፤ ይህን ታላቅ የናፍቆት ጥሪ ማቅረባቸው፤ ታላቅ ምክንያት ስላለበት ነው። እነሆም ምክንያቶቹን ከመጽሐፍ ቅዱስ ተገልጠው የሚገኙትን በጣም የምናውቃቸውን ያህል ከዚህ ቀጥለን አቅርቦን ልንመለከት እንችላለን።

1ኛ፤ የራሱ የእግዚአብሔር እረኛነት ሲሆን፤ የእረኛነቱ መሠረት እንዴት ያለ መሆኑን ማየታቸው ይሆናል። ይህም፡- የእግዚአብሔር እረኛነት ወይም ጠባቂነት ከፈጣሪነቱ ባሕርይ ጋር የተያያዘና የማይለይ መሆኑን ቀዋሚነት ያለው ነው። በፈጣሪነቱ ሁሉን የያዘና ሁሉን የቻለ፤ ሁሉን የተሸከመ ሆኖ፤ ይህንም ያለ አንዳች ደመወዝና ያለ አንዳች ደጋፊ በጸጋው ብቻ በግሉ የሚያደርግ፤ ፀሐዩንና ዝናቡን ለደጉም ለከፉም ያለመለየት የሚያሰጥ ሠራዲ መጋቢ ረዳት ታዳጊ አዳኝ እረኛ ሆኖ ተገኝቶአል። ይህን ሁሉ ያደረገው ደግሞ ከጽድቁና ከቅንነቱ ከማይለይ ፍቅሩና ከደግነቱ ከለጋሥነቱና ከጸጋው ከቸርነቱ ብዛት ከርኅራኄውና ከምሕረቱ ባለጸግነት የተነሣ አንጂ፤ በምንም በማናቸውም ነገር እንዳልሆነ፤ በጥልቅ ተገንዝበዋልና ነው።

2ኛ፤ ከአባቱ ጋር በኪሩቤል ላይ የሚቀመጥ፤ የእግዚአብሔር ቃል ወልድም፤ ለአባቱ የባሕርዩ ነጸብራቅ የአካሉ ምሳሌ፤ በእግዚአብሔር ዘንድ፤ የነበረ ራሱ እግዚአብሔር የሆነ ቃል ሲሆን፤ ሁሉ በእርሱ የሆነ፤ ያለ እርሱም አንዳች ስንኳ ያልሆነ፤ የሰው ብርሃን የምትሆን ሕይወት በእርሱ ያለች፤ ቸር ከሆነ ከአንዱ እግዚአብሔር አባቱ ጋር አህሉ መስሉ የተገኘና የወጣ፤ ቸር እረኛ «ጠባቂ» መሆኑን ተገንዝበዋልና፤ የእርሱን መገለጥ መናፈቃቸው ነው።

3ኛ፤ በዚሁ አንጻር ደግሞ በሕዝቡ ላይ በእግዚአብሔር ስም እረኞች ሆነው የተሾሙ ካህናት፤ ነገሥት፤ ነቢያት ነበሩ። ከእነዚህም አብዛኞቹ የገዛ ራሳቸውን የሚያሰማሩ እንጂ፤ ስለ በጎቹ ጥበቃ የማያሰቡ ሆኑባቸው። ይኸውም የበጎቹን ጮማ ይበላሉ፤ ጠጉራቸውንም እየሸለቱ ይለብሳሉ። ይሁን እንጂ በጎቹ ሲደክሙ አያጽናኑአቸውም ነበር። ሲታመሙ አያከሙአቸውም ነበር። ሲሰበሩም አይጠግኑአቸውም ነበር። ዳሩ ግን በኃይልና በጉልበት በጭቆና ይገዙአቸው ነበር። ደግሞ ሲበተኑና በምድር ላይ ሲቅበዘበዙ አይሹአቸውም፤ አይፈልጉአቸውም ነበር። እነሆም ሕዝቡ እንደነዚህ ባሉት እረኞች ከደረሰባቸው ከባድ ጭቆናና ግፍ ተንገሽገሽዋልና፤ ስለዚህ ያን በኪሩቤል ላይ የሚቀመጥ መንጋውን የሚጠብቅ እረኛ መጥቶ እንዲገለጽ በናፍቆት መፈለጋቸውና መጥራታቸው እውነት አላቸው።

4ኛ፡ ከዚህም ጋር ደግሞ ልዑል እግዚአብሔር የመንጋው በጎች በእነዚያ እረኞች ሲቸገሩና ሲጨነቁ፤ ሲቅበዘቀዙና ሲበተኑ መቸገራቸውን አይቶ ስላዘነላቸው፤ ታላቁን የተስፋ ቃል በነቢያቱ በኩል እንደተናገረ አውቀዋል።

ይህም መጀመሪያ በእረኞቹ ላይ ፍርድ ማድረጉ ነው። «እነሆም እኔ በእረኞች ላይ ነኝ፤ በጎቼን ከእጃቸው እፈልጋለሁ። በጎቼንም ከማሰማራት አስተዋቸዋለሁ» ማለቱና ከእነርሱ ነጻ ማውጣቱ ነው።

እንዲሁም የተስፋ ቃል ኪዳን የሰላም ቃል ኪዳን ከሕዝቡ ጋር መጋባቱ ነው። ሕዝ 34፡ 10፤ 11። ቍጥር 25። ይኸውም «እኔ ራሴ በጎቼን እሻለሁ፤ እፈልጋቸውማለሁ። ራሴ በጎቼን አሰማራቸዋለሁ። አስመስጋቸውማለሁ ይላል። ጌታ እግዚአብሔር። የጠፋውን እፈልጋለሁ የባዘነውንም እመልሳለሁ። የተሰበረውን እጠግናለሁ። የደከመውንም አጸናለሁ። በላያቸውም አንድ እረኛ አቆማለሁ። እርሱም ባሪያዬ ዳዊት ነው። ያሰማራቸዋል እረኛም ይሆናቸዋል። እኔም እግዚአብሔር አምላክ እሆናቸዋለሁ። ባሪያዬም ዳዊት በመካከላቸው አለቃ ይሆናል፤ እኔ እግዚአብሔር ተናግራለሁ።» ሕዝ. 34።

በነቢዩ በኤርምያስ አፍም፡- በእነዚያ በእሥራኤል የመንጋ ጠባቂዎች ላይ ተቈጥቶ ከሥራቸው ላይ ሊያስወግዳቸው ከወሰነባቸው በኋላ፤ ከዳዊት የጽድቅ ቁጥቋጥ እንደሚያስነሣ ተናግሮአል።

እነሆም ለዳዊት የጽድቅ ቁጥቋጥ የማስነሣበት ዘመን ይመጣል ይላል። እግዚአብሔር። እርሱም እንደ ንጉሥ ይነግሣል፤ ይከናወናልም፤ በምድርም ፍርድንና ጽድቅን ያደርጋል። በዘመኑ ይሁዳ ይድናል። እሥራኤልም ተዘልሎ ይቀመጣል። የሚጠሩበትም ስም «እግዚአብሔር ጽድቃችን» ተብሎ ነው። ኤር. 23፡1-6።

ስለዚህ በተስፋ ቃሉ መሠረት «በኪሩቤል ላይ የምትቀመጥ ተገለጥ። ኃይልህን አገሣ፤ ፊትህንም አብራልንና እኛም እንድናለን» እያሉ ሕዝብ እሥራኤል መናፈቃቸውና መምጣቱን መፈለጋቸው፤ ከዚህ በላይ በተዘረዘሩት አላቦች ተመርተው ነው።

እነሆም ያ በኪሩቤል ላይ የሚቀመጥ የእሥራኤል ጠባቂ አስቀድሞ በእግዚአብሔር ዘንድ የነበረ ቃል፤ ራሱም እግዚአብሔር የሆነ ቃል፤ ሁሉ በእርሱ የሆነ፤ ያልተፈጠረ፤ ያለ እርሱ ግን አንዳች ስንኳ ያልሆነ ቃል፤ የሰው ብርሃን የሆነች ሕይወት በእርሱ የነበረች ቃል፤ ከአንዱ ከቸር እግዚአብሔር ዘንድ የወጣ ቸር እረኛ መሆኑን ተገንዝበዋልና፤ እርሱ እንዲገለጥ፤ መናፈቃቸው ነው።

እነሆም እርሱ በነቢያት ትንቢት ሲነገርለት እንደነበረ ሁሉ፤ በጊዜው ጊዜ የጽድቅ ቁጥቋጥ ሆኖ በመነሣት ልክ እንደ አባቱ ቸር እረኛ ሆኖ፤ በዚህ ዓለም ላይ ተገለጸ፤ ኤር. 23፡5፤ 6።

ከመቶ በጎች አንዱ ቢጠፋ የማይወድ በመሆኑ የጠፋውን ለመፈለግ ዘጠና ዘጠኙን ትቶ እንደዚሁም ሁሉ የቸር አባቱን ጋሻ በማንሣት «ቸር እረኛ እኔ ነኝ» ቸር እረኛ ነፍሱን ስለበጎቹ ይሰጣል «ያኖራል» አለ። ዮሐ. 10፡11።

ቸር እረኛ እኔ ነኝ አብም እንደሚያውቀኝ እኔም አብን እንደማውቀው የራሴን በጎች አውቃለሁ፤ የራሴም በጎች ያውቁኛል። ነፍሴንም ስለ በጎቼ እሰጣለሁ። «አኖራለሁ» ዮሐ. 10፡11-15። አለ።

ስለዚህም ቅዱስ ያራድ «ዜጎቹ ዜና ነቢያት ከመ ይመጽእ ወልድ በስብሐት ኖላዊ ኖላዊሆሙ ለእሥራኤል፤ አሆ ብሂሉ ተአዛዜ ከዊኖ፤ ወረደ ወመጽአ ለአድጎኖ ዳግም ኖላዊ ዘመጽአ ውስተ ዓለም ወልዱ ወቃሉ ለእግዚአብሔር። ዘወረደ እምላዕሉ በአቅሙ ክርስቶስ»

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሲናፈቅ እንደነበረ ሁሉ፤ ቸር እረኛ ሆኖ በመምጣቱ ቸር እረኛ ነፍሱን ስለ በጎቹ ያኖራል ብሎ ተናገረ። ይህም የኃይለ ቃል ምሥጢር «እኔ ቸር እረኛ ነኝ» ባለ ጊዜ፤ ይህ ዓይነት ቸርነት ፍጹም ቸር ከሆነ ከአንዱ ቸር እግዚአብሔር እንጂ፤ ከሌላ እንደሚመጣ አሳይቶበታል። ይህም አባባል የአባቱንና የራሱን አንድነት እንድንመለከትበት የተገለጸው ኃይለ ቃል አይደለምን? ቸር የሚለው ቃል እረኛ ለሚለው ስም ሲቀጽል፤ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ እረኛነት በዓለም ውስጥ ከሚገኙ ከሌሎች እረኞች የተለየ መሆኑን ያሳያል።

እንደሚታወቀው ሁሉ በዓለማችን ውስጥ እረኞች ነን የሚሉ ብዙ ናቸው። በእረኛ ስምም እየተነሡ የሚመጡትን የውሸተኞችና የሌቦችን እናቆይና፤ ሌቦች አይደሉም ስለሚባሉት እረኞች ስለአጠባበቃቸው ዓላማ በምን አሳብ ላይ ያረፈ ነው? ብለን አንዳንዱን በዝርዝር እንመልከት።

የዚህ ዓለም እረኞች ተቀጥረውም ወይም ሳይቀጠሩ በጎችን የሚጠብቁ ናቸው። መጀመሪያ ስለ ቅጥረኞች እረኞች አጠባበቅና ስለ አሳባቸው ዓላማ እንናገር።

አብዛኖቹ ቅጥረኞች «ብንደኞች» እረኝነትን ለደመወዛቸው ሲሉ እንደሥራ የያዙት ናቸው። ዓላማቸውም በዚሁ ላይ ያረፈ ስለሆነ፤ ስለመንጋው ርኅራኄና አዘኔታ የላቸውም። ነገር ግን ሥራ ነውና፤ መንጋውን ይዘው የትም ቦታ ቢሆን ይወጣሉ። ከዋሉበትም መንጋውን ይዘው ይመለሳሉ። ማሰማሪያው ለበጎች ምቹት የሚበጅና የሚጠቅም ስለ መሆኑ፤ ምንም አያስቡም። በጎቹ እንደተራቡ እንደተጠሙ ወደ በረታቸው፤ ወይም ጉሮኖአቸው ይመለሳሉ። በበረታቸው ወይም በጉሮኖአቸውም ምንም እንክብካቤ አያደርጉላቸውም። አጥፊ አውራጃ ተኩላ፤ ጅብ፤ ቀበሮ የመጡባቸው እንደሆነ፤ ብንደኞቹ እረኞች ነፍሳቸውን ለማዳን እግራ አውጪኝ በማለት ይሸሻሉ እንጂ፤ ለመከላከል እንኳ አይሞክሩም። እነዚህ ብንደኞች እረኞች እንኳን ቸርነት፤ ይሉኝታም ፈጽሞ የላቸውም፤ በዚሁ እንለፋቸው።

ሁለተኛ የገዛ ራሳቸውን በጎች ስለሚጠብቁና በጎቹ የእኛ የራሳችን ናቸው ስለሚሉ እረኞች እንነጋገር፡-

አዎን፤ እነዚህ በጎቻቸውን ይጠብቃሉ፤ የለመለመ መስክና ጥሩ ውኃ ወዳለበት በጎቻቸውን ወስደው ያሰማሩዋቸዋል። ከክፉ አውራ ከተኩላና ከጅብ ከቀበሮ ይጠብቁዋቸዋል፤ እነዚህ መልካም እረኞች አይደሉምን? ይሁን እንጂ ራሳቸውን ስለ በጎቻቸው ይለውጡ ይሆን? አይ ይህ ከቶ የማይታሰብና የማይደረግ ነው። አይታሰብም አይደረግም። ደግሞም አልተነገረም። ምክንያቱም እነዚህ እረኞች ዱሮም ቢሆን በጎቹን ለመጠበቅ የተሰማሩት በበጎች ሊጠቀሙ አስበው ነው እንጂ፤ ስለ እነርሱ ራሳቸውን ሊያኖሩ ወይም ራሳቸውን ሊለውጡላቸው አስበው አልነበረም። ታዲያ እነዚህ ቸር እረኛ ይባላሉን? ደግሞስ ቸሮች ናቸውን? ቸሮች ጠባቂዎችስ ይባላሉን?

በእውነቱ ገልጸን ከተናገርን፤ ብዙ ጊዜ በዓለማችን ደጋጎች እረኞች የምንላቸው እንደነዚህ ያሉ ናቸው። የዓለማቸውን ይዘት እስቲ ዘርዘር አድርገን እንመልከት።

እነዚህ እረኞች ተከፍለው ይጠብቁአቸው የነበሩትን በጎች ወደ ገበያ አውጥተው አርዶ አወራርዶ ለሚበላቸው ይሸጡአቸዋል። በለውጣቸው ገንዘብ ይቀበላሉ።

ገሚሶችም ጠጉራቸው እስኪያድግ ድረስ በመልካም ይዘታ በንጽሕና ይጠብቁላቸውና፤ ጠጉራቸው ባደገ ጊዜ ግን እግሮቻቸውን ጠፍረው አሥረው፥ ቀንዶቻቸውን ከመሬት ጋር አጣብቀው ይዘው፥ እንዳይንቀሳቀሱ ተረግጠው በሰላ ምላጭ ወይም ቢላዋ ይሸልቱዋቸውና ጠጉራቸውን በመሸጥ ይጠቀሙባቸዋል። በመጨረሻም ለገዛ ራሳቸው አርደው ይበሉአቸዋል፤ አለዚያም ለሌላ ይሸጡአቸዋል። አንዳንዶች እረኞች ደግሞ በጎቻቸውን በደኅና እየተከባከቡ ጨውና ሌላም የሚያሰባ ምግም እየመገቡ ያወፍሩአቸዋል። አውሬም እንዳይበላቸው ይጠነቀቁላቸዋል። ካሰቡአቸው በኋላ ግን በመጨረሻ በብዙ ገንዘብ ለበላተኛ ይሸጡአቸዋል። ወይም በገዛ ራሳቸው አርደው ቀቅለው ይበሉአቸዋል።

እንግዲህ እነዚህ ሁሉ እረኞች «ጠባቂዎች» ናቸው። በሰም ሆነ በግብር እረኞች ተብለው ይጠራሉ። እነዚህ ሁሉ ምንም እንኳ ከብንደኞች እረኞች የተሻለ ተግባር ቢያሳዩና የግድየለሽነትም ግብር ባይኖርባቸውም ይህ የተጠቀሰው አድራጎታቸው ቸር እረኛ ለመባል ያበቃቸዋል? በእውነት ከዚህ ዓይነት እረኛነት የሚታየው መልካም አጠባበቅ የንግድ ምሥጢር እንጂ፤ ቸር የሚያሰኝ አንዳችም ነገር የለበትም።

በብሉይ ኪዳን ዘመን ለእሥራኤል ሕዝብ ጠባቂዎች «እረኞች» እንዲሆኑ ተመድበው የነበሩ ሰዎች እነርሱ ካህናትና ነገሥት ነቢያትም በእነዚህ መንገድ ስለተገኙ ነው የተነቀፉና ከሥራቸውም እንዲወገዱ የተወሰነባቸው ሕዝ. 34፥2፤31፤ 10-12።

ነገር ግን እግዚአብሔር የሚፈልገው እረኛነት ከዚሁ የተለየ ነው። እነሆም በተስፋ ቃሉ «እኔ ራሴ በጎቼን እሻለሁ» ብሎ ተናግሮ እንደነበረ፤ የእሥራኤል ሕዝብም በዚሁ የተስፋ ቃሉ መሠረት በኪሩቤል ላይ የምትቀመጥ መንጋውን የምትመራ የእሥራኤል ጠባቂ «እረኛ» ኖላዊ ናና ተገለጥ። አድነንም። እያሉ በናፍቆት ይጠባበቁት እንደነበረ፤ በጊዜው ጊዜ ቸር እረኛ ሆኖ ከዳዊት ዘር እርሱም የዘለዓለሙ እረኛ የእግዚአብሔር ልጅ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፤ በመሢሕነት አቋሙ እውነተኛ ካህንና ንጉሥ ነቢይ ነው። እርሱም ቸር እረኛ እኔ ነኝ ብሎ ራሱን ገለጸ። ይህም ብቻ ብሎ አልቀረም። ቸር እረኛ ራሱን ስለ በጎቼ ይለውጣል። ...ቸር እረኛ እኔ ነኝ። አብም እንደሚያውቀኝ እኔም አብን እንደማውቀው፤ የራሴን በጎች አውቃለሁ። የራሴም በጎች ያውቁኛል። ነፍሴን ስለ በጎቼ አኖራለሁና «እስጣለሁና» ዮሐ. 10፥11-14።

እረኞች ተብለው ከተነሡት ከሌሎች ወገኖች ቸር እረኛ የሚያሰኝ ተግባር ሊገኝ እንዳልተቻለ ተገንዝበናል። ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ግን፥ ቸር እረኛ ሆኖ ለመምጣቱም ምልክቱና ማስረጃ የገዛ ራሱን ስለ በጎቼ መስጠቱ መሆኑን አስረድቶአል። በሰው ታሪክ ውስጥ በግ ለሰው ቤዛና ጥቅም ይውላል እንጂ፤ ሰው ለበግ ቤዛ ሆኖ ራሱን ይሰጣልን? ተደርጎም አይታወቅ። ጌታችን ኢየሱስ ግን ይህን ተደርጎ የማይታወቀውን ድርጊት ፈጽሞ ነፍሱን ስለበጎቹ ቤዛ አድርጎ ሰጥቶአል። 1ጴጥ. 2፥22-25።

ይህም ከላይ የመጣ ቸርነትና የቸርነት መጨረሻ የለጋሥነት መጨረሻ እንደሆነ ግልጽ ሆኖ የሚታይ ብሩህ ማስረጃ ነው። ይህንም ከላይ ከአንዱ ቸር እግዚአብሔር የመጣ የፍቅር የለጋሥነት መጨረሻ በቃል በመናገር ብቻ ሳይሆን፤ በቀራንዮ በመስቀል ላይ በግብር እንደገለጸው እናውቃለን። ከዚህ የበለጠ ፍቅርም እንደሌለ አሳውቆአል። «ማንም ነፍሱን ለወዳጆቹ ይልቁንም ስለ ጠላቶቹ የሚሰጥ ከቸሩ እረኛ ከኢየሱስ ክርስቶስ በቀር፥ ፈጽሞ እንደሌለ የታየና የታወቀ አይደለምን? ዮሐ. 15፥13። ሮሜ 5፥6-8።

ፍጥረቱን ከሚወድ ለፍጥረቱ ከሚያስብ ከአንዱ ቸር ከእግዚአብሔር በቀር፥ ከሌላ የማይገኝ ቸርነት ይህ ዓይነቱ በቸር እረኛ በክርስቶስ የተገለጸ ቸርነት ነው። ጥቅም የማይፈልግ ኪራይ ወይም ደመወዝ የማይሻ ሕይወቱን ለሰው ልጆች እስከ መሠዋት የሚያደርስ የጸጋ ቸርነት ከራሱ ብቻ መሆኑን ገልጾአል። በዚህም እውነተኛ እረኛ መሆኑን አስመስክሮአል። እነሆም የቸሩ የእግዚአብሔር ልጅ ቸር እረኛ በንግድ ምሥጢር ከሚሰማሩት እረኞች የሚለየው በዚሁ ቸርነት ነው።

የእግዚአብሔር ቃል ወልድ ቸር እረኛ ሆኖ ስለ በጎቹ ስለ ሰው ልጆች ነፍሱን አሳልፎ እስከ ሞት ድረስ ቢሰጥም፤ ሞትና ሲኦል መቃብር ይዘው ሊያስቀሩት ስላልቻሉ፤ በገዛ ፈቃዱ የሰጣት ነፍሱን ከሥጋው ጋር አስነሣት። ይህም ደግሞ ከአባቱና ከቅዱስ መንፈሱ ባለው ሥልጣንና ኃይል መሆኑን የሚገልጽ ነው። የሐዋ. 3፥15። ሮሜ 8፥11። ዮሐ. 10። የሐዋ. 2፥24። ዕብ. 2፥15።

እነሆም ታላቁ የበጎች እረኛ በዘለዓለም ኪዳን ደም ከሙታን ተነሥቶ አሁንም በሕይወቱ የዋጃቸውን የበጎቹን መንጋ ይጠብቃል። ዕብ. 13፥20።

እንደዚሁም ሁሉ መጥፎውን ረብ «ጥቅም» ሳይመኙ የእግዚአብሔርን መንጋ ሲጠብቁ ለነበሩት አገልጋዮቹ የእረኞች አለቃ ሆኖ ሲገለጽ የማያልፈውን የክብር አክሊል ያቀዳጃቸዋል። 1ጴጥ. 5፥1-5።

ከዚህ ቀጥለን በመጽሐፉ ውስጥ በግዕዝና በእማርኛ የተገለጡትን የቃላት ፍቺ እንመለከታለን።

ተመትሮ	ተመትሮ ተከፍሎ	መመተር መከፈል የሌለበት
ሢመታት	ሹሞቶች	
ነኪር	ባዕድ ያልተለየ ልዩ	
ክሥተት	መክሥት መግለጫ	
ሊሉይ	ሊሉየ ባሕርይ ባሕርዩ የተለየ	
ተግህዶተ ትሥልስት	ተግህዶተ መለኮት የመለኮት መገለጽ	
ውላጤ መለወጥ		
ብቁዕ	ብቁ በቂ የበታ	
ጎድረት	ማደር ማደሪያ	
ድንቅ	መደንቅ	
ጭብጥ	የነገር ጭብጥ ፍሬ ነገር	
የአእምሮ ሕግ		
ጉርብትና	መጉራበት ጉረቤት	
ተላዕቆ	ተጣበቀ ጥብቅ አለ	

ተቃርቦ መቀራረብ	
ግዕዝ ጠባይዕ	ውስጣዊ ጠባይ
ፈነጠቀ	መፈንጠቅ
ፀዳል	ጮራ
አዳንቀ	አጋነነ
ፈለቀ	መነጨ
ነዘረ	ነጠረ ነዘሮ ነጥሮ
ሟሸሸ	መሟሸሸ መጉደል
ሕፀተ ከርሥ	የሆድ መጉደል
ቅብውተ ከርሥ	የሆድ መነፋት
ፃዕሮ	የምጥ ፃዕሮ
ዋዕይ	ቃጠሎ
ጠባይዐዊ ልማድ	
ገጸ ነገር	
ማንጸሪያ	ማንጸጸሪያ አንጻር
መሰል	አምሳያው
ተቀደሚ ተከታይ የለለው	
ቅፊም	ቀዋሚ
ሥርጽ ጥበብ	የተሰወረ ጥበብ
መለኮት	በባሕርዩ የሚገዛ
ተዋሕዶ	
ብያኔ	
ፍትሐ ጽድቅ	
ርባዔ	አራትነት
ምንታዌ	ሁለትነት መንታነት
ሕግ ጠባይዐዊ	የተፈጥሮ ሕግ
ግብር ሥራ	የሥራ ውጤት
የባሕርይ ግብር	ሁኔታ
የኩነት	ክዋኔ
የአካል ግብር	የአካል ግብር ሥራ
መገናዘብ	ማገናዘብ
ጎብረ መልክዕ	

ጎበረ አምሳል

መዕዛር

በቁዔት

መታደግ

ንጹሐን

ሥን

ቀናይ

ጽኑዓን

ዕሪና

ክዋኔ

የባሕርይ ጠባዕይ

በባሕርይ ግብር

መመሳሰል

ግዕዝ ጠባይዕ

ገሀድ

ግሁድ

ተግህዶ

ክስተት

ምዕዛረ ፀሐይ የጨረር መፈንጠቅ

ጠቃሚነት

ትድግና መታደግ

ሥነ መለኮት

ገዥነት ገዥ

ብርቱዎች

መተካከል ትክክለኝነት

መሆን

በገቢር አቋም ምግባር

እግዚአብሔር ፈጥሮ የሚገዛ ቅድመ ዓለም የነበረ ድጎረ ዓለም የሚኖር

ሠራዒ

መጋቢ

አለመፈራረቅ

ጎቡዕ

ባሕርይ

አስገኝ

ተረክቦ

ጥንት

ተጉዳኘ

ቡዕዴ

ማክተሚያ

መከታ

መብረክረክ

ሀላዊ

ሰሚ ባለቤት

ሥውር

ድብቅ

«የሚያስገኝ»

መገኘት

መነሻ

መጉዳኘት

ባዕድነት

ማብቂያ

ጋሻ

ህልው

ረዕድ	መንቀጥቀጥ
ዕበይ	ታላቅነት
ሰብሐት	ምስጋና
እልባት	ምልክት
አጓኝ	እንዲሆን የሚያደርግ አኳኝ
ጓኝ	የሚሆን ጓኝ ተጓኝ በራሱ የሆነ
ዐለመ ሥጋ	
ዐለመ መንፈስ	
ፅንዕ «ጽኑ»	
ብሔት «ብሔተ ህሉና»	
የባሕርይ ግብር	
አካቶ	ፈጽሞ
ጽጥር	
ጽሩየ ባሕርይ	ጥራት ያለው ባሕርይ
የተመርሆ ልቡናዊ	ኅሠሳ ምርምር
ተቀብዖ	መቀባት ቅባት ቀቢነት ተቀቢ
አካላት	የሥላሴ አካላት እብ፥ወልድ፥ መንፈስ ቅዱስ
አስማት	ስሞች
ኩነታት	ልብ፥ ቃል፥ እስትንፋስ
ግብራት አብ ወላዲ፥ ወልድ ተወላዲ፥ መንፈስ ቅዱስ ሠራፂ	
ነባቢ ነባቢነት	ተናጋሪነት
ሕያውነት	
ዘለዓለማዊነት	
ዕበይ	ታላቅነት
ጽንዕ	ብርታት
እዘዝ	
ተኪንዎ	መታደግ
ርትዕ	
ስፍሐት	ስፋት
ቀጢን	ቀጭን
ጸባዖት	ሠራዊት የሠራዊት ጌታ
እኔ ራሴ	

ሕይወት ባሕርይ

ሕያው ነኝ ሕያው እግዚአብሔር

ሕይወታዊ ህላዌ

ነዋሪ ሕይወት

ዕፅ ዳጦስ

ቁጥቋጥ የደደሆ ዕንጢት

ዘሀሎ ወይሄሉ

ያለ የሚኖር

ቃል

እስትንፋስ

ጠባይዕ

ጠባይዕት

ሊሉይ

ሊሉየ ባሕርይ

በባሕርዩ የተለየ

ልዑለ ባሕርይ

መላኪ

የአምላክ ስም

ፈታሒ

ፈታሒነት ፈራጅ

ምክር

ምክር

ከሀሊነት

ቻይነት

ሕያውነት

ዘለዓለማዊነት

ቀዳማዊ

ደገራዊ

ጠባይዕ

ጠባይዕት

ብፁዕ

የተመሰገነ

ትምህርተ መለኮት

የባሕርዩ ግብር

የተከሠተ

የተገለጠ

ተከሥቶ

ተገልጦ

ክሥተት

መገለጥ

ሕገ ጠባይዕ

የሕግ ጠባይ

ተመርሆ

ተመርሆዎች

ግዜፍ ግዙፍ

ገዚፍ

ጉልህ

ዝንፍ ሳይሉ

ንቅንቅ ሳይሉ ሳይናወጡ

ተመርሆ ለቡናዊ

የመጽሐፍና የልቡና ስምምነት

ተሰናዕዎተ መጽሐፍ ወልብ ገቡረ

የመጻሕፍት ትርጓሜን ከአስተሳሰብ ጋር ማዛመድ

አንጽሐ መንፈሱ

ልብን ማንጸት

አበጋዝ
 ተፈላሰፎ
 ተመርሆ ልቡና
 መና «ሳይጠብቅ»
 ግብታዊ ትርጉሥ
 አካላዊ ቃል
 ምጥቀት
 ጽነት
 ለባዊ
 ቅርፅ
 አዘክሮ
 ተመስጦ
 መጋቢነት
 ግሩም
 መንከር
 ሀሉና መለኮት
 ዕፁብ
 ድንቅ
 አሐዱ
 ወላኔ ሁሉ ሀለዎታት
 አካል
 ፈሊጥ
 ቀጢን ቀጢናት
 ኑባሪ
 በስሙ ጎዳሪ
 ነባቢ
 ለባዊ
 ንፍሐት
 ርቀት
 ጥበት
 ጣዕም
 ግዕዛን

አበጋዞች የቤተ ክርስቲያን ከባድ ጎላፈነት ያለ
 መመራመር
 የመጽሐፍንና የሰዎችን ዕውቀት ማዛመድ
 ከንቱ ብላሽ
 ድንገተኛ መገለጥ
 ወልድ
 ወይም መነጠቅ
 መዝመም
 ለባውያን

 ማስታወስ
 መነጠቅ

 ድንቅ
 መለኮታዊ አኗኗር

 የነወረዎች ሁሉ ወላኝ

 ዘዴ
 ቅጥነት ሕሊና ቀጭን ቀጭንነት የሕሊና ርቀት
 የመኖር አቋም
 ጎዳሪ ይጸዋል ማጎደር
 ተናጋሪ
 ልቦና ልብ
 የሐ ዘን ገጽ 391
 በማጥበቅ
 ጠባብነት ጠባብ

 ነጻነት

ትርኢት
 መንበር
 ምሉዕ
 ብቁ
 ምፀት ጉዳና
 ተረክቦ
 ቅድምና
 ተከፍሎ በተጋብአ
 ተከፍሎ
 ተጋብአ
 ስቡሕ
 ገናና
 ቅኑም
 ግዕዝ ጠባይዕ
 ምዕማድ
 መፍለስ
 ማሥረፅ
 ምጥቀት
 ቀየሰ
 ራዕይ
 መመሳሰል
 እይታ
 አባበል
 ፍጥረት
 ወላኝነት
 ቅፅበተ
 ፀሐት
 ተግህዶ
 ወልድ
 መሠንዘር
 ተወላጁ
 ሠራጊ

ትርኢታዊ
 ዙፋን፣ ሥልጣን፣ መንግሥት
 ሙሉ
 ብቁ
 ከቅኔ መንግደች አንዱ ነው
 መገኘት
 ቀደምትነት ቅድሚያ
 በመሰብሰብ መከፈል ለመለየት
 መለያ መለዋወጥ
 መሰብሰብ
 ስቡሐት ስብሐት የተመሰገነ ምስጋና
 ገናን
 አቃኒም ቅነም ቅነመ ስም የአካላት ሥላሴ ስሞች
 ልብነት፣ እስትንፋስነት፣ ቃልነት
 ዓምድ አዕማድ መዋቅር
 መፋለስ
 መሥረፅ
 መምጠቅ መጥቆ
 ቅየሳ መቀየስ

 ተርእዮ
 ብሂል
 ተፈጥሮ ሕገ ተፈጥሮ

 ዓይን የዓይን ቅፅበት
 ሙፃእ ወፂእ ወፃእያን አውፅኦ አውፃኢ
 ገሀድ የተገሀዶ ትርኢት
 ወልድና
 ሥንዘራ የተሠነዘረ
 ኢተወላጁ
 አሥራፂ ሠርፅ ሠረፀ

መደራደር

ግደራደሪያ

ሥርወ ቃል

አሥራው ቃላት

አካቶ

አካተው አይናገሩም ጨርሰው አይናገሩም

ቅድምና

ተድኅሮ

ተረከቡ፤ ተረከቡ ሲባል የአካሉ ህላዌ ከአብ አካል የተለየ ሆኖ በፍጹም ገጽና መልክዕ መታወቁ ነው እንጂ፤ እግዚአብሔር የተገኘበት ጊዜ ኖሮ አይደለም። ስነ-ቱዩ «ኢይትረከብ ሀልዎቱ እምነብ ወኢምንትኒ» አኗኗሩ በምንም ከምንም አይገኝም እንዳለ ቅዳሴ ሠለሰቱ ምእትም «ወኢይክል መኑሂ ይባእ ግዕከለ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ከመ ያእምር ዘከመ እፎ ህላዌሁ» ወለዶ አብ ለወልዱ ወኢይትበህል ዘ ጊዜ ወለዶ ወዘከመዝ መዋዕል ወለዶ ኢይትአመር ልደቱ እምአብ እስመ ዕፁብ ውእቱ ወኢይትዐወቅ ህላዌሁ እስመ ሥውር ውእቱ» ፍኖተ እግ. አለቃ ኅሩይ ፋንታ ገጽ 38።

በዚህ መጽሐፍ የተጠቀሱ ስሞችና የመጻሕፍት ዝርዝሮች።

1. ሂርማ ነቢይ
2. ሐተታ ዘርዐ. ያዕቆብ ኢትዮጵያዊ ፈላስፋ
3. መጽሐፈ ሐዊ. ዘአስተጋብኦ እንቲያኮስ ሊቅ ዘደብረ ሲና
4. መጽሐፈ መድበል ዘገብረ እግዚ. በዘመነ ብሉይ
5. መጽሐፈ ሚላድ ዘተጽሕፈ በዘመነ ዘርዐ ያዕቆብ
6. መጽሐፈ ምዕራፍ፡- ዘቅዱስ ያሬድ
7. መጽሐፈ ምዕላድ፡- ዘዐቃቤ ሰዓት ከብቲ
8. መጽሐፈ ምዕላድ፡- ከመርጊታ ዳርጌ ዐሰበ ተፈሪ የሚገኝ
9. መጽሐፈ ምሥጢር፡- ከአባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ
10. መጽሐፈ ሥርዓት
11. መጽሐፈ ሥነ ፍጥረት
12. ሳዊርስ ዘእስመናይን ድርሳን
13. መጽሐፈ ሥነ ፍጥረት ዘዐቃቤ ሰዓት ከብቲ
14. ሳዊርስ ዘእስመናይን
15. መጽሐፈ ቅዳሴ
16. መጽሐፈ ባሕርይ
17. መጽሐፈ በረሃም
18. መጽሐፈ ተአምናተ ሃይማኖት ዘገላውዴዎስ ንጉሥ
19. ትምህርተ ሃይማኖት ዘተምህረነ እምአበዊነ፡- በጉንደጉንዲና የሚገኝ
20. አክሲማርስ ዘኤጲፋንዮስ
21. አትናቲዎስ ዘሀገረ ባባ የሃይማኖት ሥርዓት
22. መጽሐፈ ኪዳን ከነትርጓሜው
23. ወልደ ሕይወት እንፍራንዛዊ ፈላስፋዊ
24. ዐረጋዊ መንፈሳዊ
25. ዮሐንስ የርስኒ

26. የሐንስ መደብር
27. ግር ይስሐቅ
28. ላድስቅልያ
29. ጊዮርጊስ ዘአርግንያ
30. ጎርጎርዮስ ዘአርግንያ
31. ድርሳነ የሐንስ አፈወርቅ እመልእክተ ዕብራውያን
32. መዝገበ ሃይማኖት
33. ያዕቆብ እልበረዳኢ
34. ሳዊርስ ዘዕስሙናይን
35. ዓረጋዊ መንፈሳዊ

ከታተሙ መጻሕፍት

1. ሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ትርፌ ትርጓሜ ጳውሎስ
2. ሊቀ ሊቃውንት ወልደ መስቀል አቡነ ማቴዎስ ሥርወ ሃይማኖት
3. ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁበ እግዚእ ሥነ ፍጥረት አዕማደ ምስጢር
4. ሊቀ ጠበብት አያሌው ተአምሩ ኢትዮጵያ በሦስት ሕግጋት
5. መልአክ ብርሃን አድማሱ ጀምበሪ መድሎተ አሚን
6. መልአክ ብርሃን አድማሱ መዝሙር ሐዋዝ
7. መምህር ይጌይስ ወርቄ ንባብ ከነትርጓሜ ቅኔያት
8. መሠረት ስብሐት ለአብ ሥረ ብዙ
9. መሠረት ስብሐት ለአብ ስምዐ ጽድቅ
10. አለቃ ኅሩይ ፈንታ ፍኖተ እግዚአብሔር
11. ብላቴን ጌታ ኅሩይ ኀህ ጽበሕ ጥሩ ምንጭ
12. ብላታ መርሲዔ ኀዘን መጽሐፈ ሰዋስው በአዲስ ሥርዓት
13. አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው በግዕዝ
14. አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ሃይማኖተ አበው ቀደምት ወዘደኅርት
15. አለቃ ደስታ ተክለ ወልድ የአማርኛ ዲክሺነሪ
16. አባ ቴፍሎስ ጳጳስ ዘሐረር መዝሙረ ዳዊት ከነትርጓሜው
17. አባ መዐሾ ምዕላድ
18. አለቃ ተወልደ መድኅን ህልውና አምላክ

በሃይማኖት አበው የሚገኙ ሊቃውንትና መጻሕፍት።

1. እልመስጦአገያ
2. ቃል ሐዋርያት በዲዲስቅልያ፡-
3. ሄሬኔዎስ ረድአ ሐዋርያት
4. አርካወስ ረድአ ሐዋርያት
5. ዲዮናስዮስ ተላዊሆሙ ለሐዋርያት-
6. አጢፎስ ረድአ ሐዋርያት
7. አግናጥዮስ ተላዊሆሙ ለሐዋርያት
8. ጎርጎርዮስ ገባሬ መንክራት የቂጣርያ ኤጲስ ቆጶስ።
9. ጎርጎርዮስ ዘአርማያን ኤጲስ ቆጶስ።
10. እስክንድርስ ሊቀ ጳጳሳት ዘእስክንድርያ።
11. ሠለስቱ ምእት
12. ባስልዮስ የቂጣርዮስ ኤጲስ ቆጶስ።
13. ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ እገወ ባስልዮስ።
14. አትናቴዎስ ሐዋርያዊ።
15. ፊልክስ ሰማዕት።
16. አቡሊዲስ ሊቀ ጳጳሳት
17. መጥሊጎን
18. አዩክንድየስ።
19. ስለባስትሪዮስ
20. ናጣሊስ
21. ግሬኤፍሌም ሶርያዊ የተክሪት ኤጲስ ቆጶስ
22. ሳዊሪያኖስ
23. ኤራቅሊስ
24. አፍሮስዮስ
25. ቴዎዶሎስ ዘዕንቂራ
26. ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ
27. ጎርጎርዮስ ነባቤ መለኮት ዘእንዚናዙ።
28. ዮሐንስ ዘኢየሩሳሌም
29. ዮሐንስ አፈወርቅ ሊቀ ጳጳሳት ዘቱስንጥንያ

30. ቴፍዎሎስ ዘእስክንድርያ
31. ቄርሎስ ዘእስክንድርያ
32. ቴዎዶስዮስ ዘእስክንድርያ»
33. ሳዊሮስ ዘአንጾኪያ
34. ያዕቆብ ዘሥሩግ
35. ብንያሚ ዘእስክንድርያ
36. ዮሐንስ ዘእስክንድርያ
37. ኪራኮስ ዘአንጾኪያ
38. ዲዮናስዮስ ዘአንጾኪያ
39. ቴዎዶስዮስ ዘአንጾኪያ
40. አባ ገብርኤል ዘእስክንድርያ
41. ቆዝሞስ ዘእስክንድርያ»
42. ባስልዮስ ዘአንጾኪያ
43. ሙቃርዮስ ዘእስክንድርያ
44. ዲዮናስዮስ ዘአንጾኪያ
45. ዮሐንስ ዘአንጾኪያ
46. ፊላታዎስ ዘእስክንድርያ
47. ሚናስ ዘእስክንድርያ
48. አትናቴዎስ ዘእስክንድርያ
49. ዮሐንስ ዘአንጾኪያ
50. ዘካርያስ ዘእስክንድርያ
51. ስኑትዩስ ዘእስክንድርያ
52. ዲዩናስዮስ ዘእስክንድርያ
53. አክርስቶፖሎስ ዘእስክንድርያ
54. ዮሐንስ ዘአንጾኪያ
55. ሐቢብ የተከሪት ኤጲስ ቆጶስ
56. አቡ ዘካርያስ የተከሪት ኤጲስ ቆጶስ»